

Eindverslag Opgraving Kaprijke, Rysselhof

Titel

Eindverslag opgraving Kaprijke, Rysselhof

Auteur

Hannah Van Hoecke
Met bijdrages van Olivier van Remoorter en Niels Schelkens

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2018-0119

Plaats en datum

Gent, 4 februari 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1357
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Archeologische voorkennis.....	5
1.2.1	Toelating Archeologisch onderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling Kaprijke, Rysselhof (ID 124)	5
1.2.2	Samenvatting bureauonderzoek (Toelating ID 124)	27
1.3	Onderzoeksopdracht	30
1.3.1	Onderzoeks-, doelstellingen en vragen	30
1.3.2	Randvoorwaarden	30
1.3.3	Geplande werken en bodemingrepen	30
1.4	Werkwijze en strategie	36
1.4.1	Methode en technieken	36
1.4.2	Organisatie van de opgraving	37
1.4.3	Afwijkingen uitvoer onderzoek.....	37
1.4.4	Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen.....	39
1.4.5	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	39
2	Bodem en paleolandschap	40
2.1	Paleolandschappelijk en bodemkundig kader	40
2.2	Bodemkundige profielregistraties.....	41
2.2.1	Beschrijving bodemkundige profielregistraties	41
3	Sporen en structuren.....	43
3.1	Inleiding.....	43
3.2	Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak.....	43
3.3	Stratigrafie van de site	43
3.4	Weergave onderzoek: kaarten	44
3.5	Beschrijving sporenbestand.....	48
3.6	Interpretatie sporen en structuren	58
4	Vondsten	59
4.1	Inleiding.....	59
4.2	Administratieve gegevens	59
4.3	Methode en technieken	59
4.4	Aardewerk	60
4.4.1	Administratieve gegevens.....	60
4.4.2	Assessmentmethode.....	60
4.4.3	Inventaris.....	60
4.4.4	Interpretatie	60
4.4.5	Conservatie en behandeling.....	61
4.4.6	Potentieel op kenniswinst.....	61
4.4.7	Exploitatie kenniswinst.....	61

4.4.8	Methode verdere uitwerking geselecteerde ensembles en contexten.....	61
4.4.9	Analyse en interpretatie geselecteerde ensembles en contexten	61
4.5	Glas.....	62
4.5.1	Administratieve gegevens.....	62
4.5.2	Assessmentmethode.....	62
4.5.3	Inventaris	62
4.5.4	Interpretatie	62
4.5.5	Conservatie en behandeling.....	62
4.5.6	Potentieel op kenniswinst.....	62
4.5.7	Exploitatie kenniswinst.....	62
4.5.8	Methode verdere uitwerking geselecteerde ensembles en contexten.....	62
4.5.9	Analyse en interpretatie geselecteerde ensembles en contexten	63
5	Synthese onderzoeksresultaten	64
5.1	Datering en interpretatie van de archeologische site	64
5.1.1	Algemeen.....	64
5.1.2	Ondateerbare sporen.....	64
5.1.3	Dateerbare sporen	64
5.2	De onderzoeksresultaten in een ruimer archeologisch, historisch en cultureel kader.....	68
5.3	Confrontatie met resultaten vooronderzoek	69
5.4	Aanwezigheid archeologisch erfgoed na de opgraving.....	70
5.4.1	Niet opgegraven archeologisch erfgoed.....	70
5.4.2	Zones zonder archeologisch erfgoed	70
5.5	Onderzoeksvragen: antwoorden	71
6	Samenvatting	72
7	Lijsten	73
7.1	Figurenlijst	73
7.2	Plannenlijst	73
7.3	Tabellenlijst.....	74
8	Bibliografie.....	75
9	Bijlagen	77
9.1	Tekeningenlijst	77
9.2	Fotolijst	77
9.3	Sporenlijst.....	77
9.4	Vondstenlijst	77

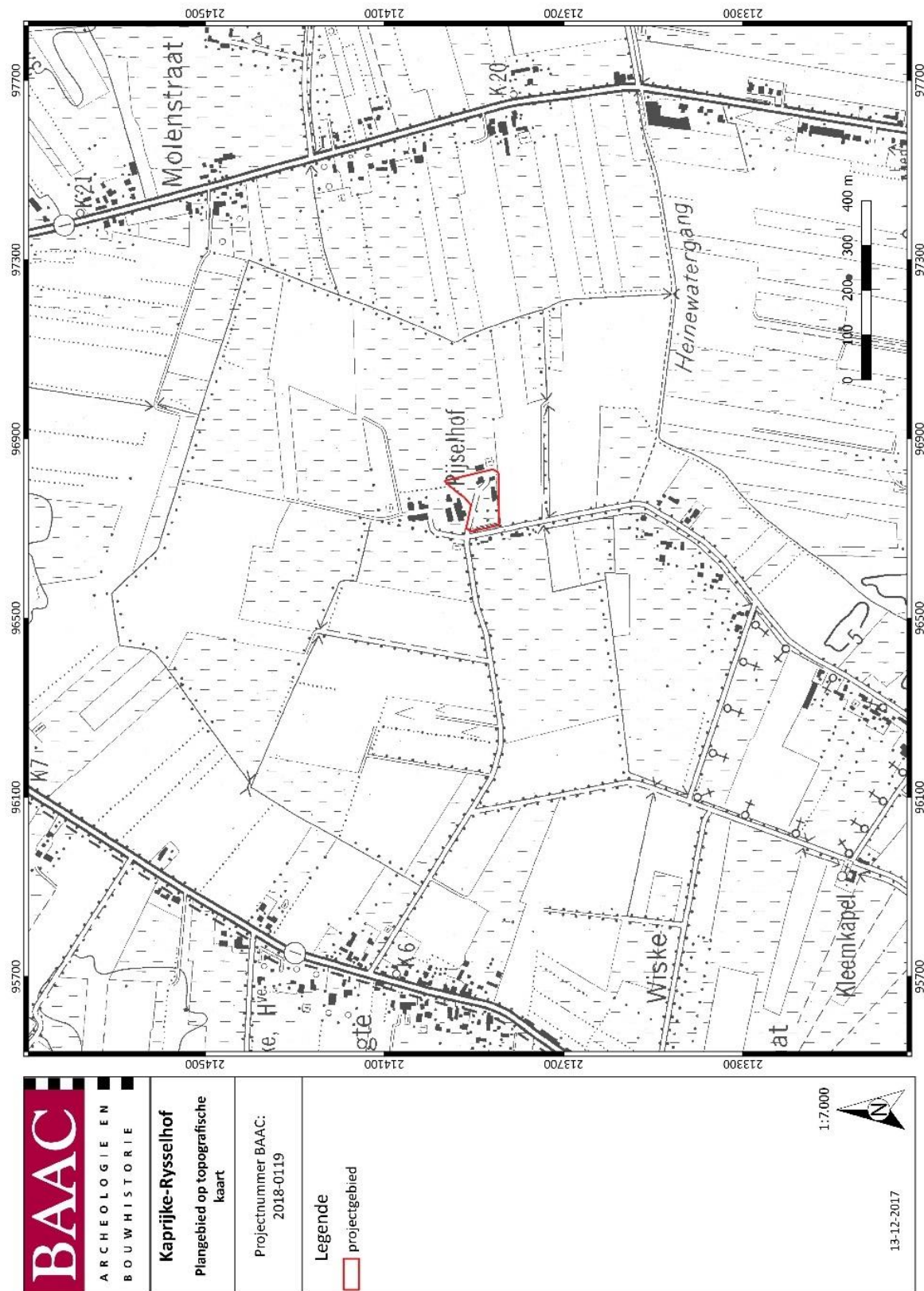

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

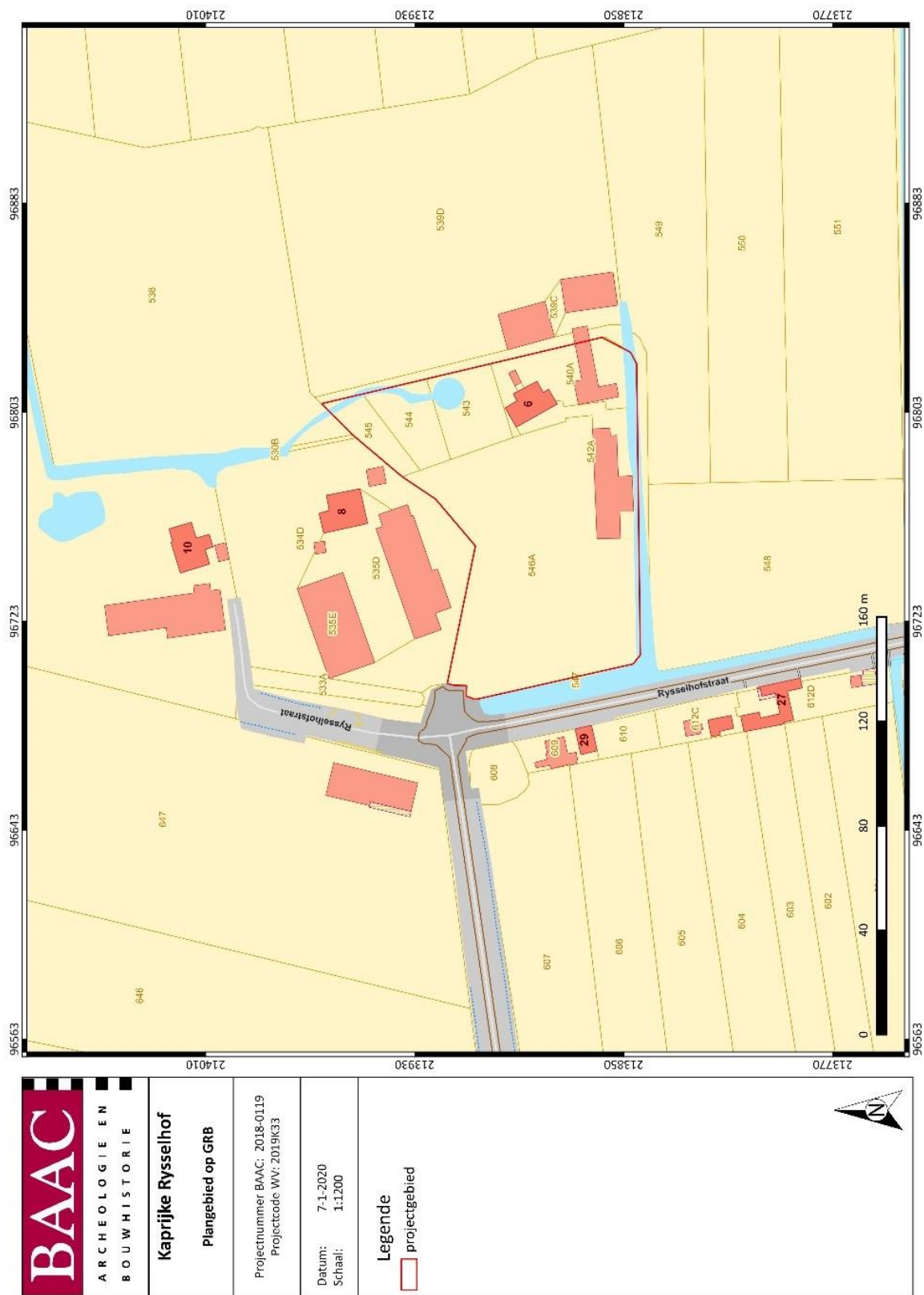
Naam site	Kaprijke, Rysselhofstraat		
Ligging	Rysselhofstraat 6, gemeente Kaprijke, provincie Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Kaprijke, Afdeling 1, Sectie A, Percelen 542a, 540a, 546a, 543, 544, 545		
Coördinaten	Noordwest:	x: 96698,904	y: 213914,341
	Noordoost:	x: 96805,050	y: 213961,465
	Zuidwest:	x: 96711,280	y: 213846,750
	Zuidoost:	x: 96825,042	y: 213852,938
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2018-0119		
ID Toelating	124 ¹		
Opgraving	Projectcode	2019K30	
	Erkende archeoloog	Niels Janssens (Erkenningsnummer: 2016/00031)	
	Betrokken actoren	Niels Janssens (archeoloog) Hannah Van Hoecke (archeoloog) Olivier Van Remoorter (specialist (post)-middeleeuws aardewerk)	
	Betrokken derden	n.v.t.	
	Uitvoertermijn	1 dag	

¹ STEENHOUDT 2019

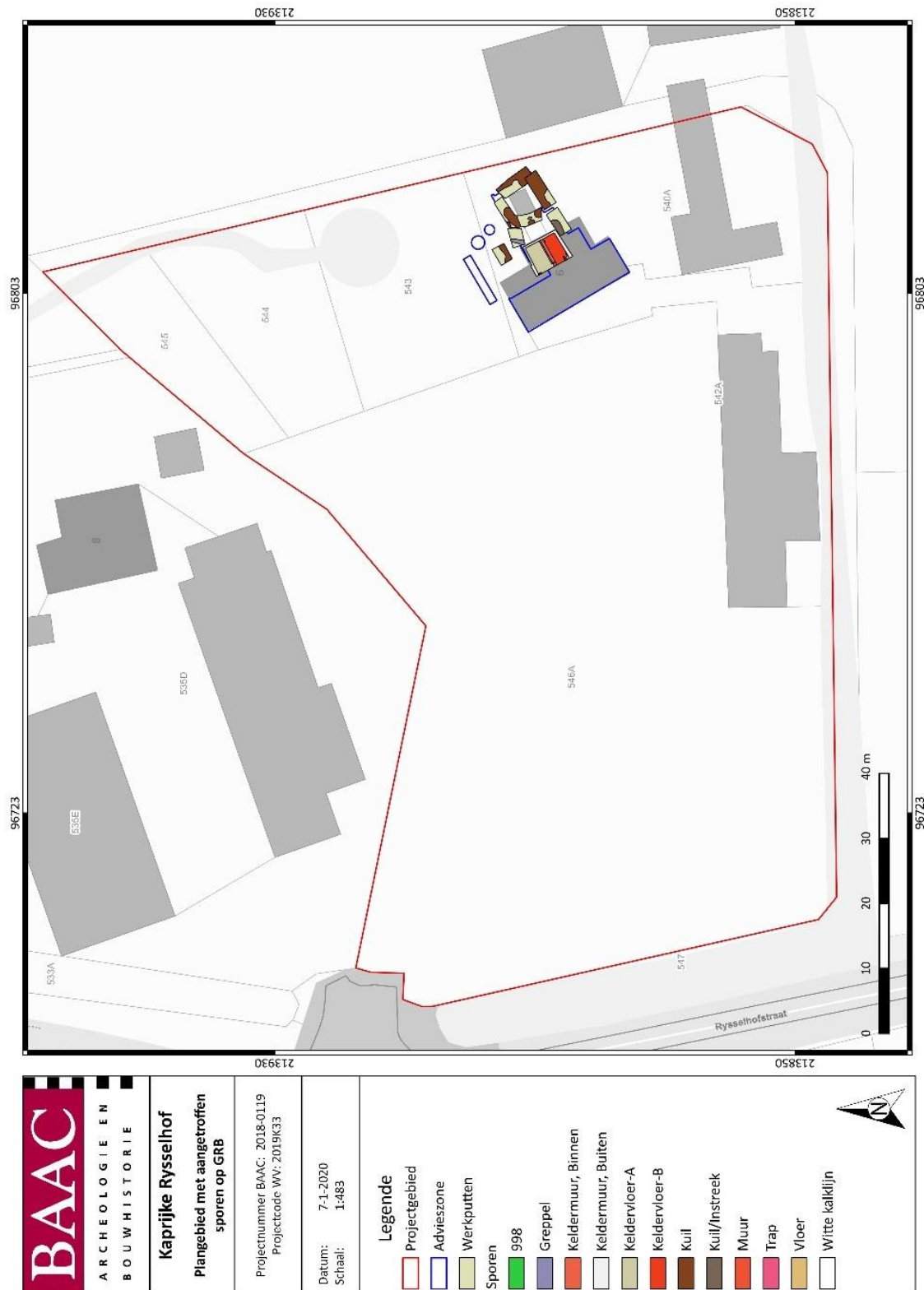
Figuur 1: Plangebied op topografische kaart²

² STEENHOUDT 2019

Plan 1: Plangebied op kadastrakaart (GRB)³ (digitaal; 1:250; 07012020)

³ AGIV 2020a

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)⁴ met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 07012020)

⁴ AGIV 2020a

1.2 Archeologische voorkennis

1.2.1 Toelating Archeologisch onderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling Kaprijke, Rysselhof (ID 124)⁵

1.2.1.1 Vooronderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling

Vooronderzoek met ingreep in de bodem dat uitgevoerd wordt met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is voorbehouden aan erkende archeologen en is gebonden aan een toelating vanwege het agentschap. De erkende archeoloog voert eerst een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uit, dat minstens een bureauonderzoek omvat. De informatie die hij hiermee verzamelt is noodzakelijk om de onderzoeksstrategie te bepalen. Voor het uitvoeren van dat vooronderzoek zonder ingreep in de bodem is de erkende archeoloog evenwel niet gebonden aan de Code van Goede Praktijk. Hij vraagt de toelating voor vooronderzoek met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen aan conform de procedure die beschreven is in artikel 5.5.3 van het Onroerenderfgoeddecreet en de uitvoeringsbepalingen daarbij. Bij de uitvoering daarvan moet hij de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk toepassen (zie hoofdstuk 6, hoofdstuk 8 tot en met 11 en deel 4), de aanpak zoals opgenomen in de toelating en de eventuele voorwaarden daarbij. Na afronding van het vooronderzoek met ingreep in de bodem maakt de erkende archeoloog eerst een archeologierapport op overeenkomstig artikel 5.5.4 van het Onroerenderfgoeddecreet, de uitvoeringsbepalingen daarbij, en de Code van Goede Praktijk, dat hij indient bij het agentschap. Binnen de decretaal bepaalde termijnen stelt hij vervolgens een eindverslag op, dat hij eveneens indient bij het agentschap.

Naar aanleiding van enkele bodemingrepen binnen een beschermd monument in Rysselhof te Kaprijke vraagt de opdrachtgever aan BAAC Vlaanderen bvba om een toelating voor het uitvoeren van een *archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in het kader van wetenschappelijke vraagstelling* op te stellen.

De term en de bijbehorende wettelijke bepalingen dekken elk archeologisch onderzoek door een erkende archeoloog dat niet volgt uit een verplichting uit artikel 5.1.4, 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet. Men denke daarbij aan vooronderzoek om de beschermingswaardigheid van een archeologische site te bepalen, amateur-archeologisch onderzoek, onderzoek in het kader van bouwwerken dat vrijwillig gebeurt, enzovoort.

Op het onderzoeksterrein, *Rysselhof* te Kaprijke, Rysselhofstraat 6 zal door de initiatiefnemer het “boerenhuis” gerenoveerd en verbouwd worden. Hierbij zal de losstaande berging ten oosten van het gebouw gesloopt worden waarna op deze plaats een bijbouw met kelder zal gerealiseerd worden die vast staat aan het betreffende huis. Verder zullen de nodige nutsleidingen geplaatst worden met bijhorende waterput, infiltratiesysteem en septische put. De geplande werken gebeuren vrijwillig en impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Het Agentschap Onroerend Erfgoed weet van de aard van de geplande werken. Het Agentschap vraagt aan de opdrachtgever de te verstoren oppervlaktes te onderwerpen aan een archeologisch onderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving. Hierbij moet enkel ingezet worden op de grotere vlakken zoals de uitgraving binnen het huis en voor de bijbouw en kelder, de citernes en de infiltratie installatie.

⁵ STEENHOUDT 2019

De verschillende leidingen dienen niet onderzocht te worden gezien het gaat om te smalle stroken waarin het ruimtelijk inzicht verloren gaat.

De totale oppervlakte van het projectgebied *Rysselhof te Kaprijke* bedraagt ca 1 ha. De site ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).⁶

Daarnaast werden voor het projectgebied waarden voor ‘beschermd onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal. Het onderzoeksgebied maakt immers deel uit van het ‘Rysselhof’ (id. 9012), een site met drie hoeves⁷ en walgracht die, met uitzondering van de recente loopstal, volledig beschermd is als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de architectuurhistorische waarde.⁸

De geplande werken zullen plaatsvinden aan het hoofdgebouw van de hoeve op Rysselhofstraat nummer 6. Dit boerenhuis (id. 44734) is ingeplant ten oosten van een ruim begraasd erf. Het huis van één bouwlaag en acht traveeën is voorzien van een zadeldak. De voorgevel is in de jaren ‘50 grotendeels aangepast met geschilderde cementering en met vernieuwde, rechthoekige vensters en deur. De jaarankers (1772) bleven wel bewaard. De gewitte bakstenen zijpuntgevels met muurvlechtingen wijzen eveneens op een bouwperiode uit de 18de eeuw. Ook de puntgevel van de haaks staande achterbouw is afgewerkt met vlechtingen. Dit deel was oorspronkelijk voorzien van een opkamer en een kelder.⁹

1.2.1.2 Assessmentrapport

Landschappelijk kader

Hieronder volgt een overzicht van het grondgebruik en de aardkundige, hydrografische en fysisch-geografische gegevens van het plangebied.

Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op de kadasterkaart (Plan 1). Het projectgebied Kaprijke Rysselhof is gelegen aan de Rysselhofstraat 6 te Kaprijke in de provincie Oost-Vlaanderen. De gemeente ligt in de regio Meetjesland en bestaat uit de fusie van deelgemeentes Lembeke en Kaprijke zelf. Het onderzoeksterrein is ten noordwesten gelegen van de dorpskern van Kaprijke en wordt omgeven door akkers en weilanden. Net ten noorden zijn nog twee andere hoeves gelegen die deel uitmaken van het ‘Rysselhof’ (ID 9012).

De ruime omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 1,5 en 11 m + TAW (Figuur 2). Het projectgebied zelf ligt op een hoogte tussen 3,6 en 5,6 m + TAW (Figuur 3).

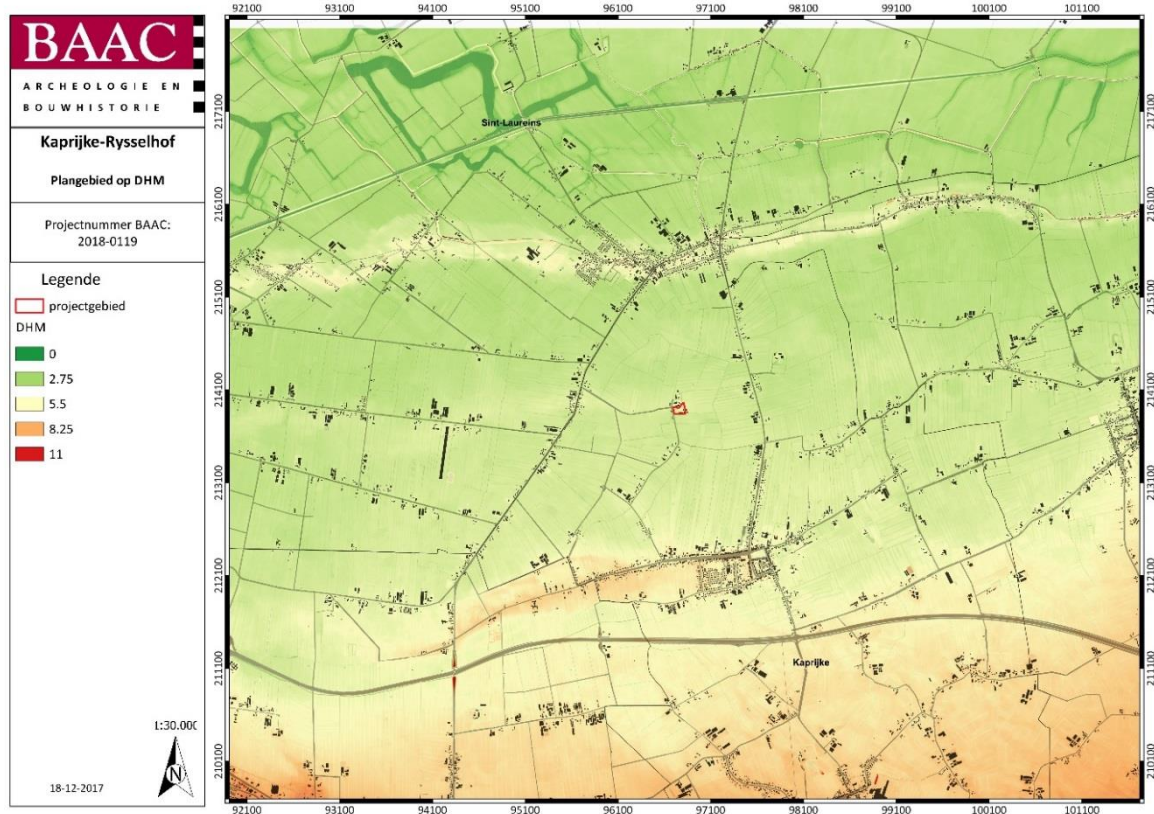
⁶ CARTESIUS 2017

⁷ Rysselhofstraat 6, 8 en 10.

⁸ AGIV 2017c

⁹ AGIV 2017c

Figuur 2: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)¹⁰

¹⁰ STEENHOUDT 2019

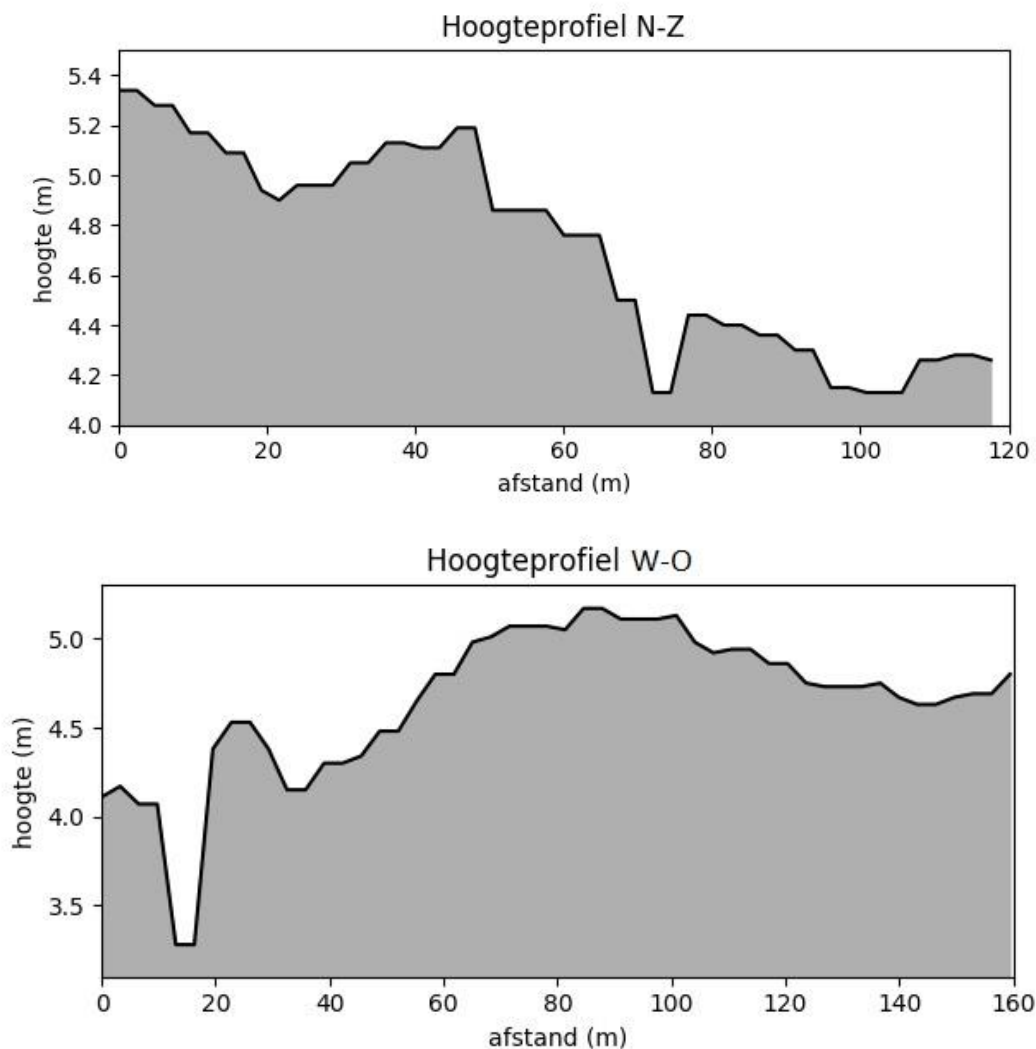

Figuur 3: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM¹¹

¹¹ STEENHOUDT 2019

De afwatering van het terrein gebeurt naar het zuiden en het westen door een beek van derde categorie. Deze mond uit in de Kaprijke Watergang ten oosten van het projectgebied. Ze behoren tot het bekken van de Gentse Kanalen in het stroomgebied van de Schelde. Op de hoogteprofielen (Figuur 4) is de walgracht nog herkenbaar. Deze is het duidelijkst in het westen van het terrein.

Figuur 4: Hoogteverloop terrein¹²

Landschappelijke en hydrografische situering

Het onderzoeksterrein bevindt zich volgens de kaart met aanduiding van traditionele landschappen in de 'Zandstreek binnen de Vlaamse vallei', meer bepaald in het 'Meetjesland ten westen van het kanaal Gent-Terneuzen'. Ten noorden bevinden zich de 'Zeeuws-Vlaamse polders ten westen van het kanaal Gent-Terneuzen'. Ten zuiden ligt de streek 'Zandrug van Maldegem-Stekene ten westen van het kanaal Gent-Terneuzen'.

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei die deel uitmaakt van de kern van zandig Vlaanderen.¹³ Het is een reliëfarm, laag en vlak gebied dat zich situeert ten oosten en ten noorden van het heuvelcomplex Oedelem-Zomergem-Adelgem. De

¹² JACOBS et al. 1993

¹³ JACOBS et al. 1993

gemiddelde hoogte ligt op + 8m TAW. Het landschap wordt gekenmerkt door beekvalleities die zich nauwelijks aftekenen en door een patroon van rechthoekige en blokvormige kavels. Verder wordt het gebied gekenmerkt door een eigen microreliëf en een hydrografisch patroon.¹⁴

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Maldegem groep behorend tot de Formatie van Maldegem. Deze bestaat, van jong naar oud, uit het Lid van Onderdijke, het Lid van Buisputten, het Lid van Zomergem, het Lid van Onderdale, het Lid van Ursel, het Lid van Asse en het Lid van Wemmel. Binnen de grenzen van het projectgebied is het Lid van Zomergem aanwezig. Dit is een mariene eenheid die bestaat uit een afwisseling van klei en zand waartussen een geleidelijke overgang zit.

De Formatie van Maldegem neemt het volledige heuvelcomplex Oedelem-Zomergem-Adegem in. Op deze plek is het quartair zeer dun en het reliëf van het bovenvlak van de tertiaire formaties is zeer uitgesproken in het landschap. Enkel aan de basis is deze formatie kalkhoudend. Er zijn geen opvallende macrofossielen aanwezig. De ouderdom van deze formatie is Boven-Eoceen (Bartoniaan).¹⁵ De Formatie vangt aan met het Lid van Wemmel. Deze is aanwezig vanaf de Nederlandse grens en loopt verder over Moerkerke en Sijsele. Dit Lid omsluit in een smalle band het volledige heuvelcomplex. Ten noorden van het Lid van Wemmel komt het Lid van Asse voor. Ten gevolge van twee diepe quartaire insnijdingen vanuit de depressie van het kanaal Brugge-Gent kon dit Lid doordringen in het heuvelcomplex ten westen van Knesselare en ten oosten van Ursel. De Leden van Wemmel en Asse komen eveneens voor in een afgesloten ontsluitingsgebied te midden van het jongere Lid van Ursel dat gelegen is ten zuidwesten van Eeklo, in de diepe quartaire insnijding van het stelsel van de Wagenmakersbeek.¹⁶

Het lid van Ursel neemt het grootste deel van het heuvelcomplex in. Dit is enerzijds het gevolg van de grote dikte en anderzijds door de diepe quartaire insnijdingen in het westen, noorden en oosten rond het heuvelcomplex. Het Lid van Onderdale is gesitueerd ten noorden van het Lid van Ursel. Het komt slechts voor in een smalle strook ten gevolge van de geringe dikte en kan gesitueerd worden in de zone ten noorden van Maldegem en Sint- Laureins. Ook ten westen van Zomergem werd het opgetekend. Binnen het gebied waar dit Lid dagzoomt kan ook het Lid van Zomergem herkend worden ten westen van Zomergem, te Ursel-Drongengoed en ten westen van Buisputten. Buiten het centraal gedeelte van het heuvelcomplex wordt het Lid van Zomergem ook teruggevonden in een klein afgesloten gebied ten noordwesten van Eeklo onder de Vlaamse Vallei en in een brede strook in de Vlaamse Vallei.¹⁷

Het Lid van Buisputten kan herkend worden in het centraal deel van het heuvelcomplex te Buisputten. Binnen deze zone wordt het hoogst gelegen deel gevormd door het Lid van Onderdijke.¹⁸

Het Lid van Zomergem, waarbinnen het projectgebied gelegen is, bestaat uit een grijsblauwe zware klei. Op het eerste zicht is deze niet te onderscheiden van het Lid van Ursel. Het Lid van Zomergem is niet glauconiethoudend en niet kalkhoudend. De dikte van dit Lid varieert tussen 6 en 8 m. Door een geleidelijke textuurverzwaring gaat het Lid van Onderdale over in het Lid van Zomergem. Dit wordt op zijn beurt bedekt door het Lid van Buisputten. Deze overgang wordt gekenmerkt door een geleidelijke textuurverlichting.¹⁹

¹⁴ JACOBS et al. 1993: 5.

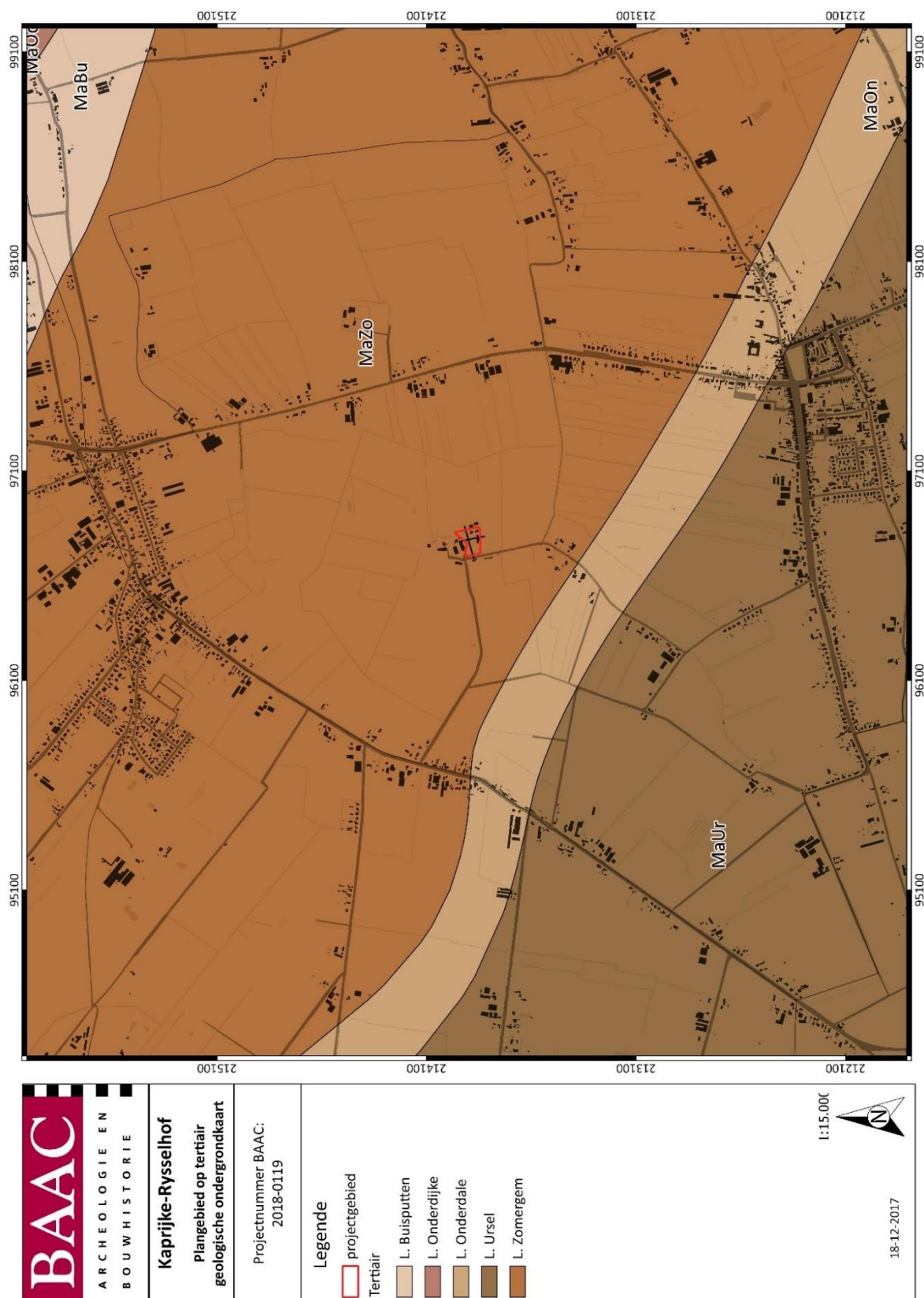
¹⁵ JACOBS et al. 1993: 19.

¹⁶ JACOBS et al. 1993: 17.

¹⁷ JACOBS et al. 1993: 17.

¹⁸ DOV VLAANDEREN 2020b: 18.

¹⁹ DE MOOR & VAN DE VELDE 1994: 21.

Figuur 5: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart²⁰

²⁰ STEENHOUDT 2019

Quartair

Op de Quartairgeologische ondergrondkaart 1:200.000 (Figuur 6) is het plangebied gekarteerd als eolisch afzettingen (zand of silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk vroeg Holoceen (ELPw). In het noordelijk en het centraal gedeelte van Vlaanderen bestaan de sedimenten uit zand en zandleem. Gelijktijdig kunnen ook hellingsafzettingen (HQ) voorkomen. Hieronder kunnen fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan herkend worden (FLPw). Hieronder komen getijdenafzettingen van het Eemiaan voor (GLPe).

De eolische dekzanden vormen een complexe gordel van west-oost strekkende dekzandruggen. Ze vertonen een steile zuidwaarts gerichte lijzijde en een zachte naar het noorden gerichte loefzijde. Deze gordel strekt zich uit van Gistel tot Stekene. De dikte varieert van 1 m in de kommen tot meer dan 5 m op de ruggen. Deze dekzandfacies staan in de literatuur gekend als de afzettingen van Maldegem. Het grindlaagje aan de basis wordt het grind van Middelburg genoemd. Correlatieve grindlaagjes worden op vele plaatsen in de aangrenzende gebieden vermeld.²¹

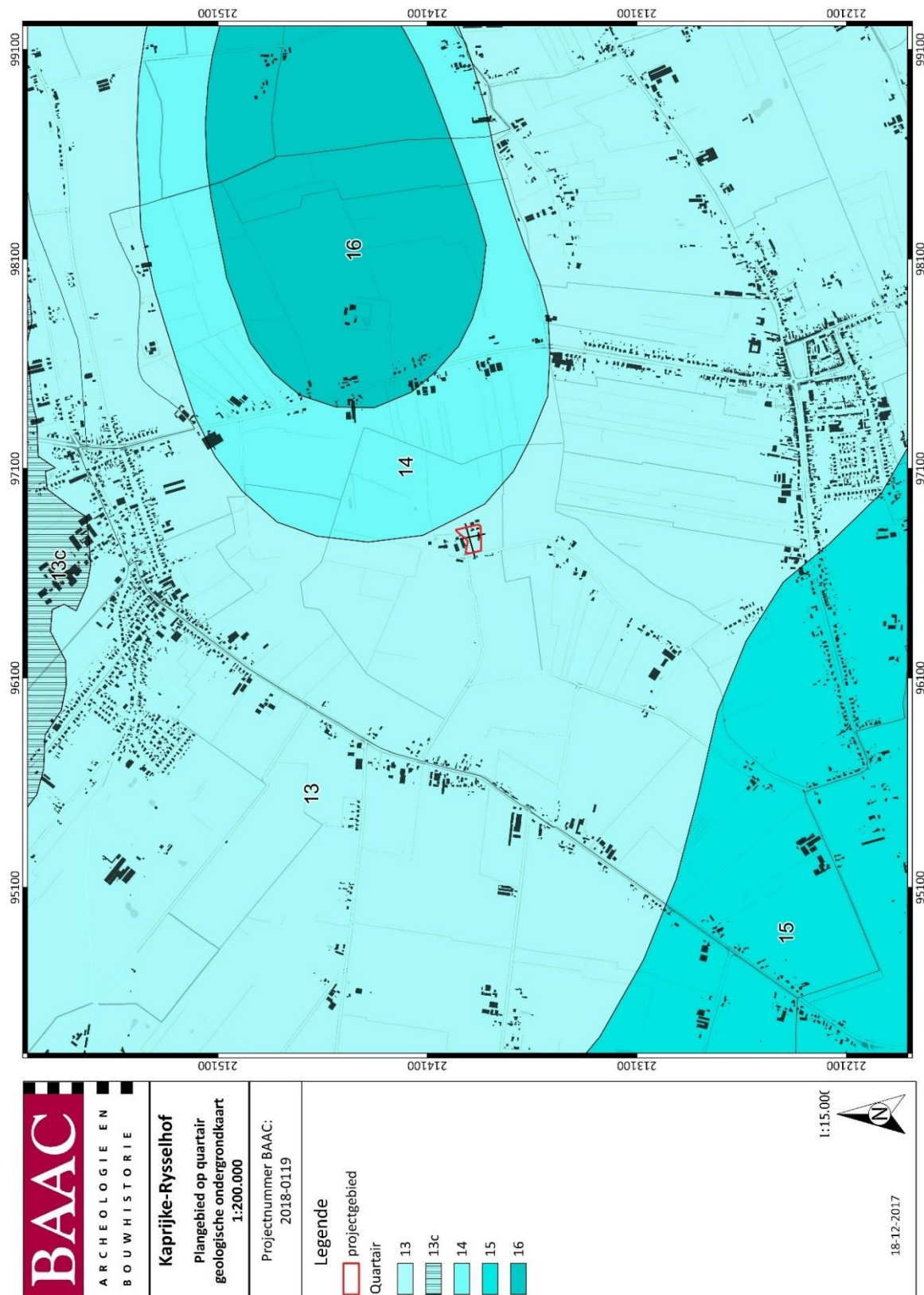
De dikste onderliggende fluviatiele afzettingen worden gesitueerd in de opgevolde valleien. Deze valleien zijn uitgesneden tijdens het vroeg Weichseliaan. De dikte kan oplopen tot meer dan 20 m. Buiten de valleien is de dikte veel minder en soms ontbreekt dit deel zelfs helemaal. De onderste, grove afzettingen zijn gekend als afzettingen van Ronsele, afzettingen van Damme en afzettingen van Brugge. Deze zijn allemaal te correleren met de afzettingen van Dendermonde. In de Vlaamse Vallei worden deze afzettingen gevolgd door de afzettingen van Eeklo. Dit is een zandig pakket dat op de meeste plaatsen in het midden een lemige laag bevat. Deze lagen kunnen tot 10 m dik zijn.²²

De getijdenafzettingen van het Eemiaan bestaan ofwel uit fijne facies van overwegend kleiige afzettingen, ofwel uit middelmatig fijn zand met zeldzame lemige en kleiige lensjes erin. De kleiige afzettingen worden gecorreleerd met de afzettingen van Meetkerke en zijn nooit hoger dan 2,5 m + TAW. Ze komen voor op alle deelbladen van dit kaartblad behalve op deelblad Knesselare (13/7). De zandige afzettingen zijn algemeen verspreid op het noordelijke deel van het kaartblad. Ze worden meestal aangetroffen in de getijdengeulen onder een dek van kleiige Eemiaan-sedimenten. De top van deze sedimenten ligt niet hoger dan 2,5 m + TAW. Op vele plaatsen zijn dikke pakketten weg geërodeerd door latere fluviatiele insnijdingen tijdens het Weichseliaan. Deze sedimenten zijn gekend als de afzettingen van Moerkerke en de afzettingen van Kaprijke.²³

²¹ DE MOOR & VAN DE VELDE 1994: 19-20.

²² DOV VLAANDEREN 2020c: 20-21.

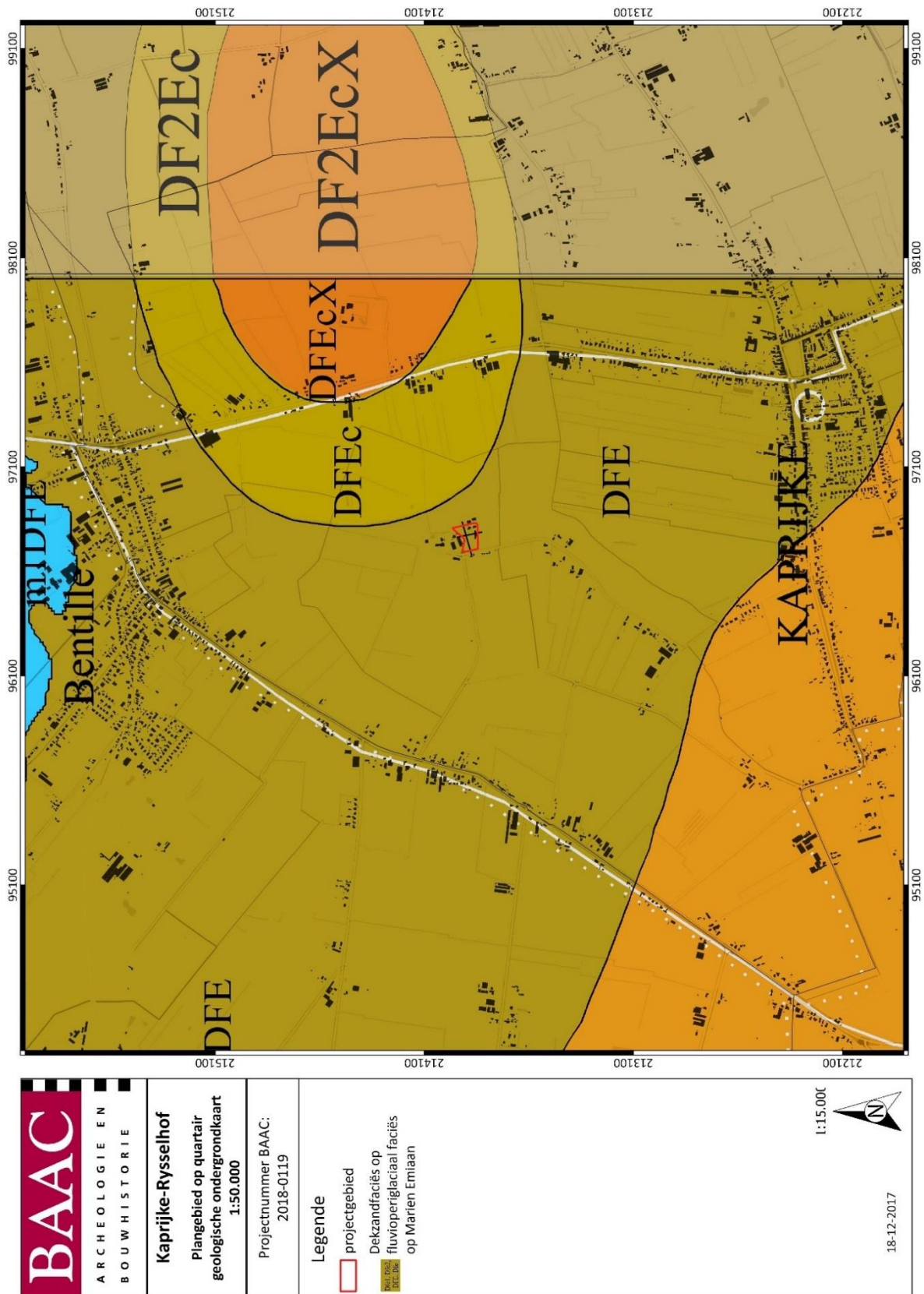
²³ DOV VLAANDEREN 2020c: 24.

Figuur 6: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000²⁴

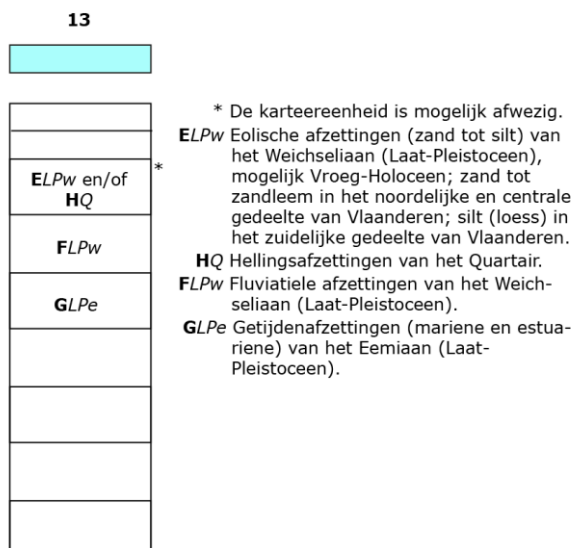
²⁴ STEENHOUDT 2019

Figuur 7: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000²⁵

²⁵ STEENHOUDT 2019

Figuur 8: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied 1:200.000²⁶

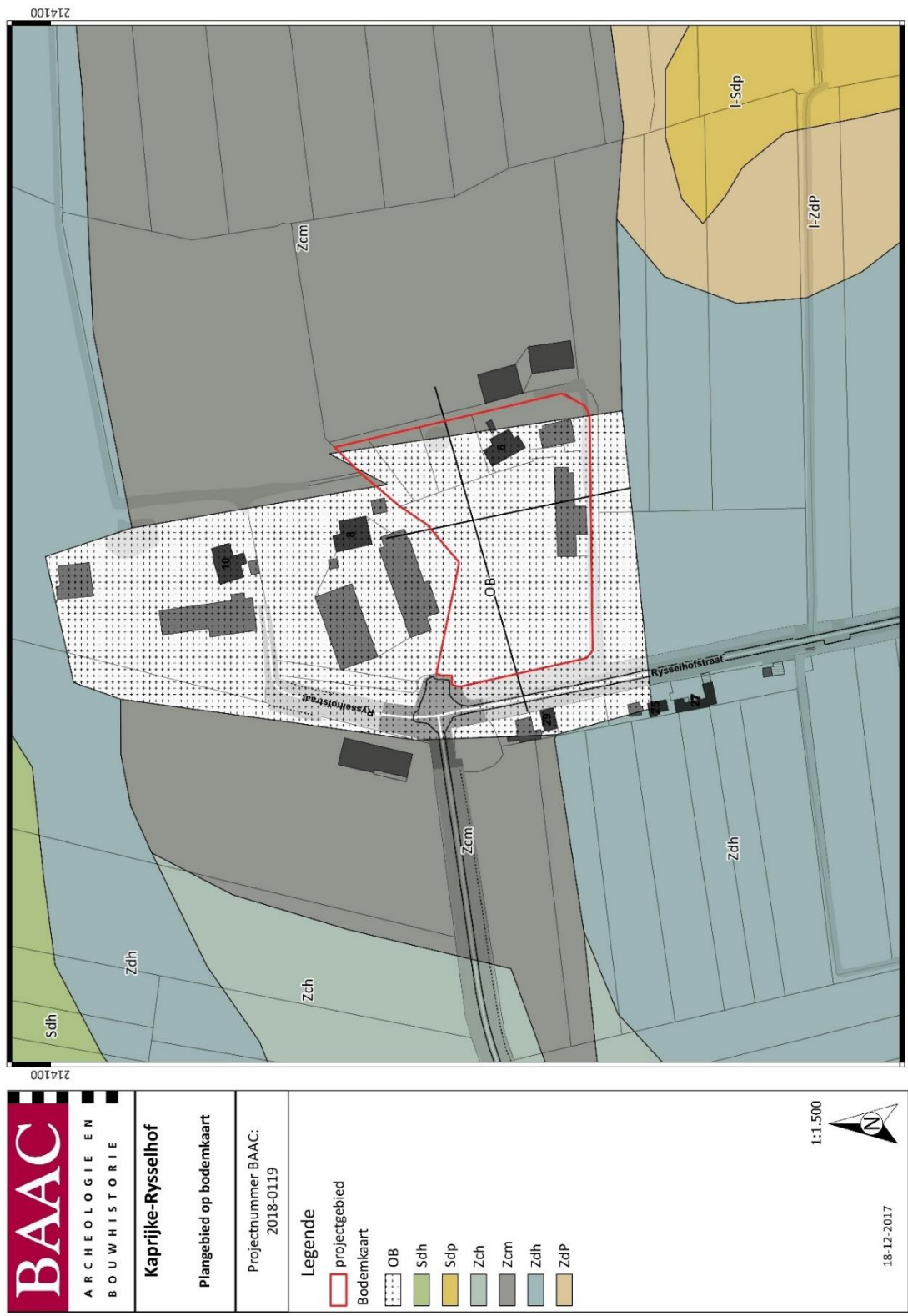
Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Ten noorden en ten zuiden van het projectgebied is bodemserie Zdh gekarteerd. Dit is een matig natte zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Ten oosten en ten westen van het projectgebied wordt een Zcm bodemserie gekarteerd. Dit is een matig droge zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. Gezien de oriëntatie van de bodemseries kan er van uitgegaan worden dat de Zcm bodemserie ook terug te vinden is binnen het projectgebied.

Het profiel van deze bodemserie bestaat uit een A-horizont die dikker is dan 60 cm en een donkergrijs-bruine kleur heeft. Onder de A-horizont kan een weinig verbrokkelde podzol B-horizont voorkomen. De roestverschijnselen beginnen vanaf 60 tot 90 cm. Deze bodemserie komt zeer vaak voor bij oude hoeves en is het meest verspreide plaggenbodemp in de zandstreek.²⁷

²⁶ DOV VLAANDEREN 2020a

²⁷ CARTESIUS 2020: 40-41.

Figuur 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen²⁸

²⁸ STEENHOUDT 2019

Historisch kader

Het projectgebied ligt in de huidige gemeente Kaprijke. In de historische bronnen komt de gemeente pas voor in de 13de eeuw toen in 1240 Kaprijke een keure kreeg van Johanna van Constantinopel waarmee Kaprijke stadsrechten vergaarde.

De naam van de stad is waarschijnlijk afkomstig van de naam 'Capriacum' wat 'goed van Caprius' betekent. In de 5de eeuw sloegen de Romeinen in het gebied op de vlucht voor de invallende Germanen. Hierna was het gebied een tijd lang verlaten.

Tijdens de middeleeuwen bleef een groot gedeelte van het huidige grondgebied heide en moeras. Door de aanleg van de Graaf Jansdijk (1402) werd het dorp beschermd tegen de invloed van de zee. Deze dijk liep van Antwerpen over Bentille naar Knokke. In 1403 kon deze dijk niet verhinderen dat Kaprijke bijna volledig overstroomde.

In de late middeleeuwen kende Kaprijke een welvarende periode door de activiteiten in de lakenweverij. Dit werd teniet gedaan door de godsdienstoorlogen in de 16de eeuw. Vooral na de Geuzenberoerten in 1547 en in 1583 was Kaprijke gedurende 20 jaar lang verlaten. Bij de heropbouw van het stadje werden inkomsten gehaald uit extra belastingen die de bevolking ervan weerhielden om een zekere welstand op te bouwen. In het midden van de 17de eeuw werd een kanaal gegraven dat Kaprijke verbond met Gent. Dit kanaal liep langs Lembeke, Sleidinge en Kleizen.

In 1763 plunderde de Franse legers de regio. Dit deden ze opnieuw in 1783. Omdat alle bestuursleden gevlucht waren kon niemand ontkomen aan de zware belastingen die betaald moesten worden aan de overheerser. Indien de inwoners niet konden voldoen aan deze belastingen werd als straf het eigendom in brand gestoken. Verschillende huizen en ook het bovendeel van het stadhuis brandde daardoor af.

Tijdens de 18de eeuw was het betrekkelijk rustig. De economie kende een korte bloei totdat de streek opnieuw werd veroverd door de Fransen. Kaprijke verloor haar stadsrechten maar werd wel hoofdplaats van een kanton. Rond de tijd van de onafhankelijkheid van België was de economie voornamelijk afgestemd op landbouw. Het weven en verwerken van vlas gebeurde voornamelijk in de winter. In de tweede helft van de 19de eeuw kwam de grote industriële crisis in de streek wat de welvaart sterk deed achteruit gaan. In 1871 kreeg Kaprijke een halte op de spoorlijn Eeklo-Zelzate.

Op 1 januari 1977 werd Kaprijke bij de aangrenzende gemeente Lembeke gevoegd.²⁹

Het Rysselhof

In 1237 werd een hospitaal gesticht te Rijsel door Johanna van Constantinopel, het latere Hôpital Comtesse. De gravin heeft meermaals gunsten verleend aan dit hospitaal. Door haar toedoen verkreeg het belangrijke bezittingen te Kaprijke en zijn omgeving.

In de tweede helft van de 13de eeuw richtte het Hôpital Comtesse een boerderij op te Kaprijke voor de ontginning van woeste gronden en de uitbating van moeren. De voordehand liggende naam was dan ook "Rysselhof". In het hospitaalarchief te Rijsel bewaart men onder andere een pachtbrief van 1461 met een beschrijving van alle bomen en tronken. Deze pachtbrief is de oudste vermelding met maar één pachter. In 1626 zijn er zeker drie pachters. Volgens het landboek van Kaprijke uit 1646 bezat het Hôpital Comtesse meer dan 220 ha land en bos in de Keure van Kaprijke.³⁰

²⁹ Wikipedia 2017 Kaprijke

³⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 300921; DE VOS 1978

De hoeves zijn omringd door een gracht. Het geheel vormt één van de weinig overgebleven voorbeelden in de streek van een middeleeuwse, meerledige site met walgracht. De omgrachting en ook de naam wijzen op een oude ontstaansgeschiedenis. Er moet op gewezen worden dat belangrijke hoeves of de zetel van een heerlijkheid, vanuit defensief oogpunt, altijd ingeplant waren op een omwalde motte of waren ingesloten door walgrachten. De site Rysselhof bewaard voor een groot deel de oude walgracht.³¹

De hoevegebouwen zelf zijn in de loop der tijd grotendeels aangepast maar behoren bouwkundig gezien wel tot de oudst bewaarde hoevegebouwen uit de gemeente. De trapgevels van de middelste hoeve, nummer 8, getuigen van een traditionele bouwwijze vermoedelijk uit de 17de eeuw. De hoeve ernaast, nummer 6, is in de jaartalankers gedateerd in 1772.³²

Deze hoeves en een groot deel van de omringende landbouwgronden zijn nog steeds eigendom van het *Centre hospitalier régional de Lille*.

Het Rysselhof is, met uitzondering van de recente loopstal gelegen op het perceel 535E, beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de architectuurhistorische waarde.

Voor het projectgebied is vooral het boerenhuis van Rysselhofstraat nummer 6 van belang. Het is geplaatst ten oosten van een ruim begraasd erf. De grotendeels aangepaste voorgevel is niet alleen door de jaarankers, maar ook door de traditionele afwerking van de gewitte bakstenen zijpuntgevels en de puntgevel van de dwarse achterbouw te dateren in een bouwperiode rond de 18de eeuw.

De indrukwekkende dwarsschuur ten westen van het huis heeft een dubbele dorsvloer. Ze was oorspronkelijk opgetrokken met een houten bebording die in 1938 vervangen werd door stenen metselwerk. Het dak van deze schuur was oorspronkelijk uitgevoerd in riet, maar is nu voorzien van golfplaten. Oorspronkelijk was de schuur voorzien van twee in het dak verhoogde inrijpoorten. Tussen de twee dorsvloeren waren de koeienstallen. Naast de rechterpoort bevonden zich de paardenstallen. Het authentieke houten gebinte van het dak is volledig bewaard.³³

Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Waerachtige afbeeldinghe van de stad Sluys mitsgaders van den tegenwoordigen toestand van het legher, daer ontrent ghelegghen (1622)

De oudste kaart dateert uit 1622. Het is de kaart '*Waerachtige afbeeldinghe van de stad Sluys mitsgaders van den tegenwoordigen toestand van het legher, daer ontrent ghelegghen*' (Figuur 10). Op deze wegenkaart wordt het '*Hof van Rijssle*' weergegeven tussen '*Caprycke*' en '*Bentille Cappel*'. Er

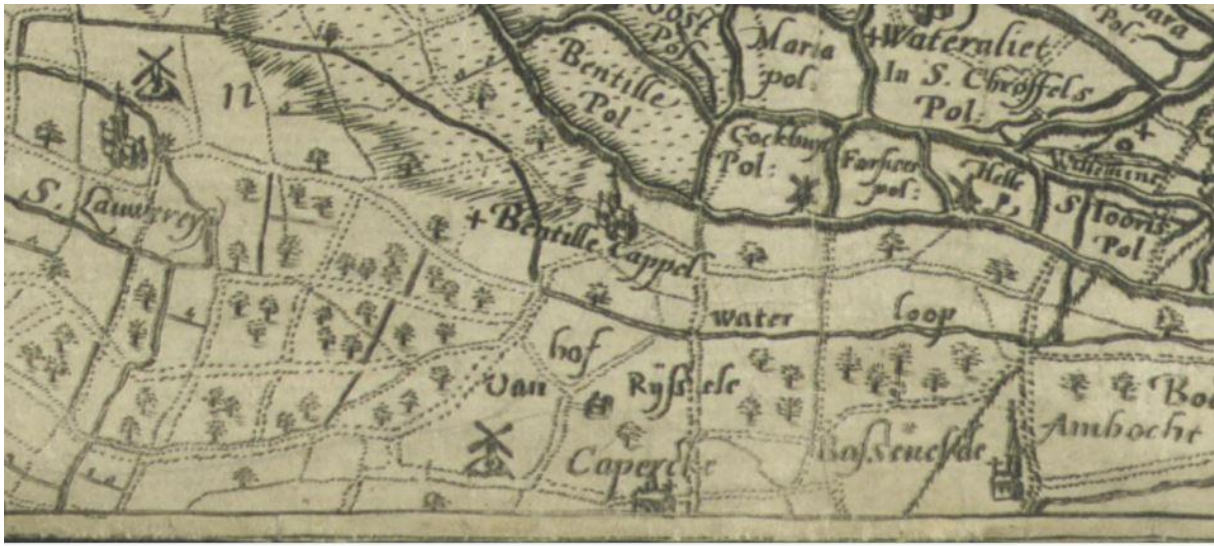
³¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2002 id 300921

³² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 9012

³³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 9012

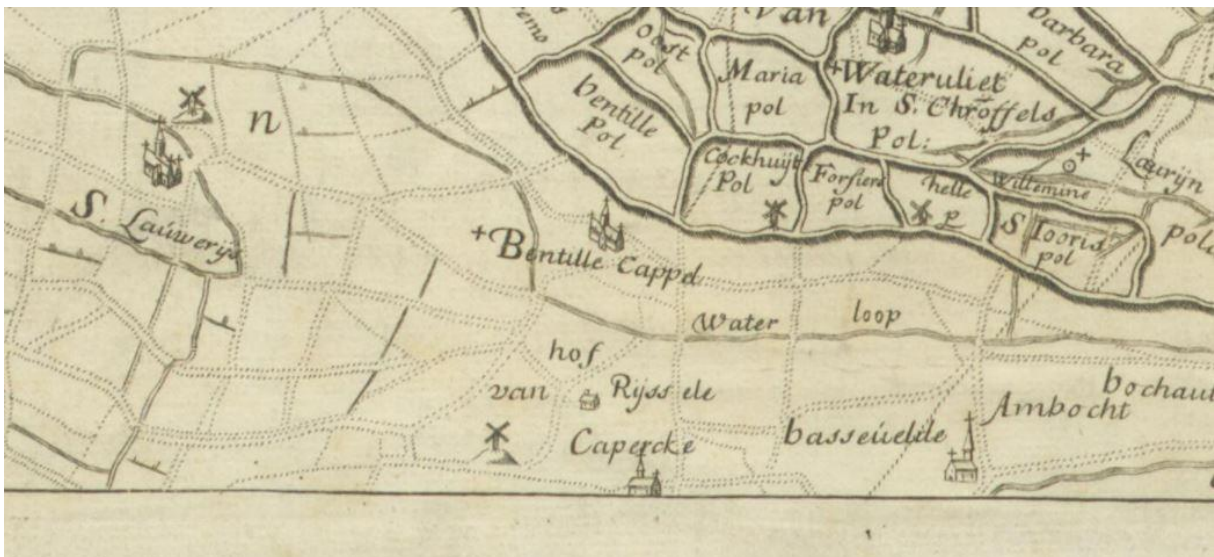
werd maar één gebouw weergegeven, maar dit zal eerder te maken hebben met de minimalistische weergave van de kaart. De dorpen zelf worden ook enkel weergegeven door de tekening van de kerk.

Figuur 10: RAG, Kaarten en plannen, nr.595. Waerachtige afbeeldinghe van de stad Sluys mitsgaders van den tegenwoordigen toestand van het legher, daer ontrent gheleghen. 1622.³⁴

13de-eeuwse graafschap Vlaanderen, Jacques Van Houte de Jonge (1687)

De volgende kaart die gevonden werd zou het 13de-eeuwse graafschap Vlaanderen onder Gewijde van Dampierre weergeven. Ze werd echter opgemaakt in 1687 door Jacques Van Houte de Jonge, gezworen landmeter in Sluis. Deze kaart lijkt echter een latere kopie te zijn van de vorig besproken kaart (Figuur 11). Het lijkt dus twijfelachtig dat dit de situatie van in de 13de eeuw zou zijn.

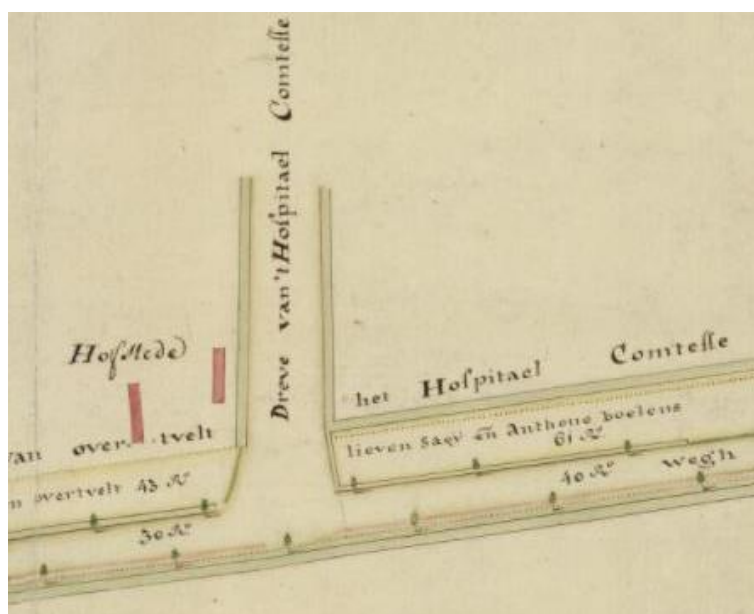
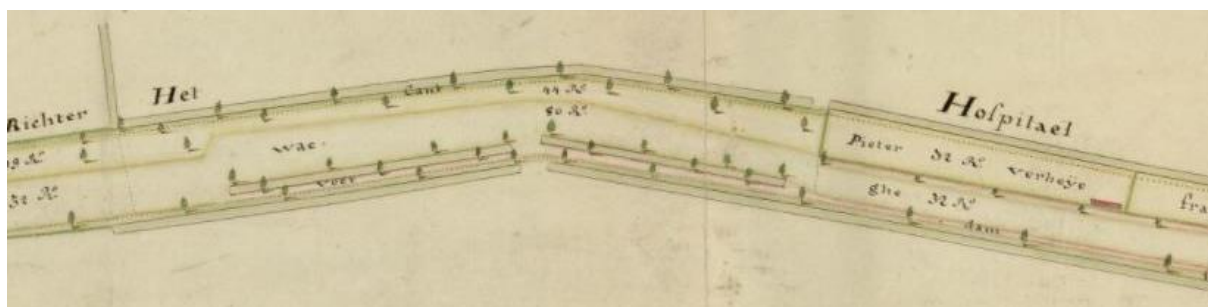
Figuur 11: Kaart van het dertiende-eeuwse graafschap Vlaanderen onder Gewijde van Dampierre, opgemaakt door Jacques Van Houte de Jonge, gezworen landmeter in Sluis. 1687.³⁵

³⁴ CARTESIUS 2020

³⁵ CARTESIUS 2020

“Leege Moerstraete” (1667-1762)

De volgende kaart is de “Leege Moerstraete” van Kaprijke naar Bentille gedateerd tussen 1667 en 1762 (Figuur 12). Deze kaart geeft een deel van de huidige N434 (Moerstraat) weer met enkele zijstraten. Het Rysselhof is niet weergegeven, maar een van de zijstraten is gemarkeerd met ‘Dreve van Hofpitael Comtelle’, de huidige Rysselhofdreef. Net naast deze straat wordt het perceel gemarkeerd als eigendom van ‘Het Hofpitael Comtelle’, en nog verder, na de bocht is nog een zeer groot perceel op deze manier gemarkeerd.

Figuur 12: Kaart van een deel van de “Leege Moerstraete” van Kaprijke naar Bentille 1667 en 1762 en twee details³⁶

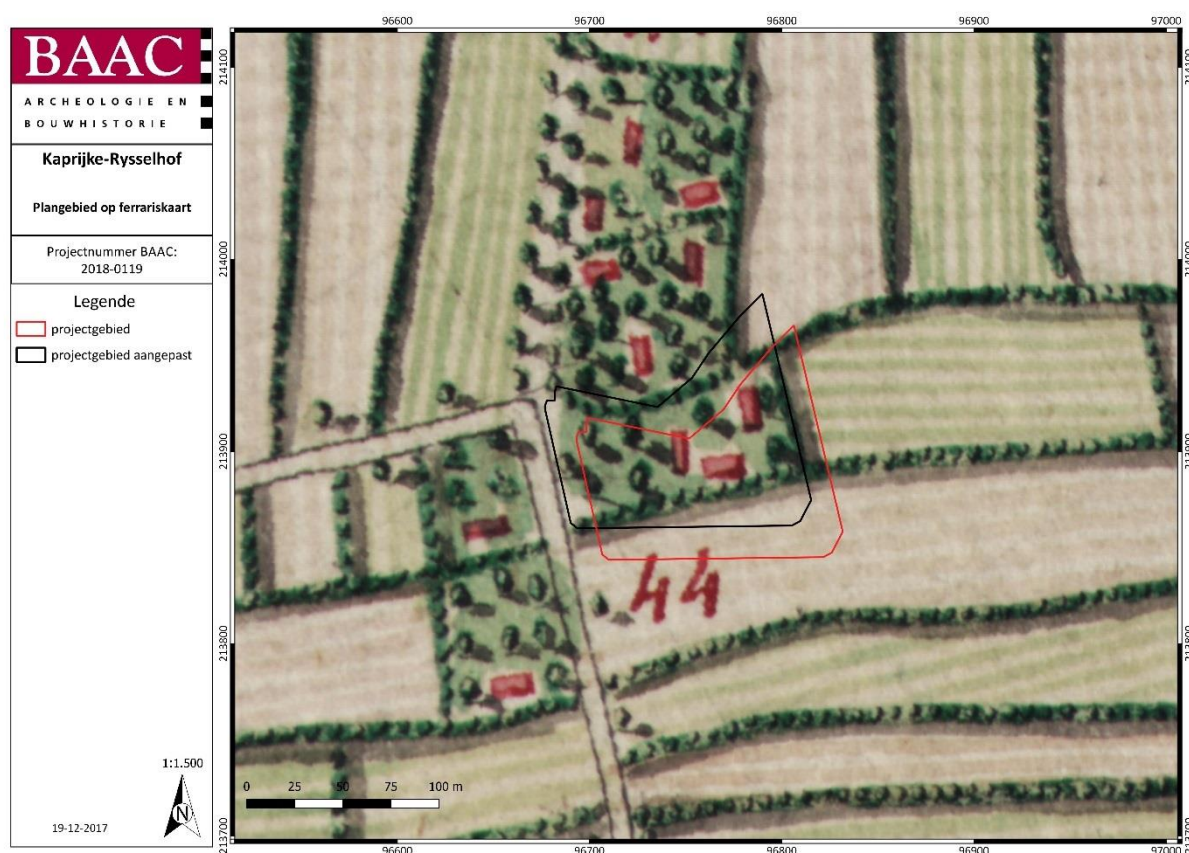
³⁶ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

Ferraris (1771-1778)

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.³⁷

Op de Ferrariskaart (Figuur 13) is te zien dat de georeferentie iets naar het noordwesten dient opgeschoven te worden. Het volledige Rysselhof wordt weergegeven en bestaat uit drie verschillende erven. Binnen de grenzen van het projectgebied worden drie losstaande gebouwen weergegeven. Het meest oostelijke is het huidige “boerenhuis”. Het meest zuidelijke komt overeen met de schuur met dubbele dorsvloer. Het meest westelijke gebouw is in de huidige situatie niet meer aanwezig. Er wordt geen walgracht weergegeven.

Figuur 13: Plangebied op de Ferrariskaart³⁸

Primitief kadaster (1830-1833)

Een volgende bron die kon geraadpleegd worden is het primitief kadaster (Figuur 14). De creatie van het ‘primitief’ (in de zin van ‘eerste’) kadaster in de eerste helft van de 19de eeuw ging gepaard met de opmaak van tienduizenden kaarten en van de ‘processen-verbaal van afpaling van gemeentegrenzen’. Op de uittreksels is het Rysselhof te zien met drie verschillende erven die samen omringd worden door een gracht. Het onderste erf, het projectgebied, wordt weergegeven met twee gebouwen. Het meest westelijke gebouw dat op de Ferrariskaart weergegeven was, is hier verdwenen. Op het tweede uittreksel is al meer detail weergegeven. Hierop is te zien dat het boerenhuis een noord-zuid gericht

³⁷ GEOPUNT 2020b

³⁸ CARTESIUS 2020, STEENHOUDT 2019

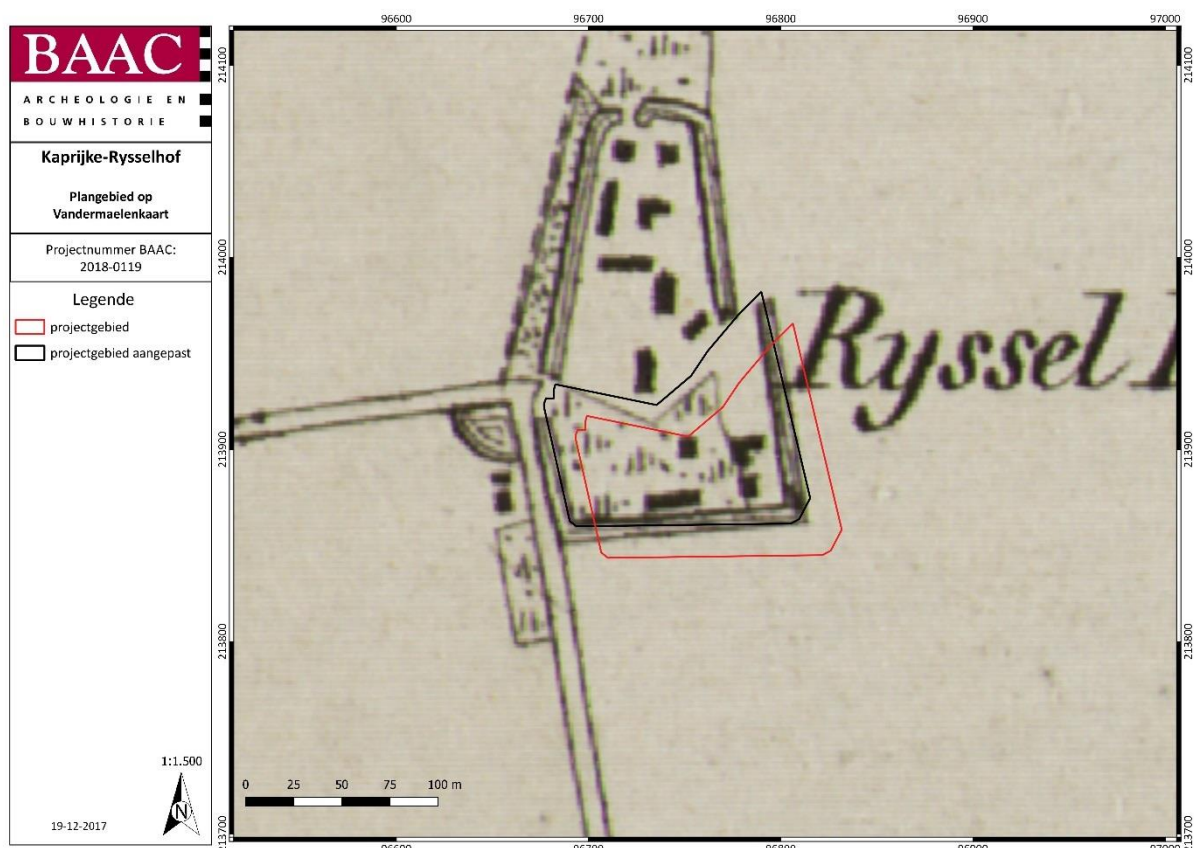
[illegible]

³⁹ GEOPUNT 2020f

Vandermaelen (1846-1854)

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten (Figuur 15) die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) *Carte topographique de la Belgique* is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.⁴⁰

Ter hoogte van het plangebied worden ongeveer hetzelfde afgebeeld als de weergave op het primitief kadaster. Het boerenhuis wordt hier wel getekend als een hoek en niet met een lang noord-zuid gericht deel waarop een dwarsdeel staat. Ook hier is te zien dat de georeferentie van het plangebied niet overeenkomt met de ligging van het Rysselhof en iets naar het noordwesten moet worden opgeschoven.

Figuur 15: Plangebied op de Vandermaelenkaart⁴¹

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Een andere 19de-eeuwse kadasterkaart is de Atlas der Buurtwegen (Figuur 16). Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁴²

⁴⁰ GEOPUNT 2020c

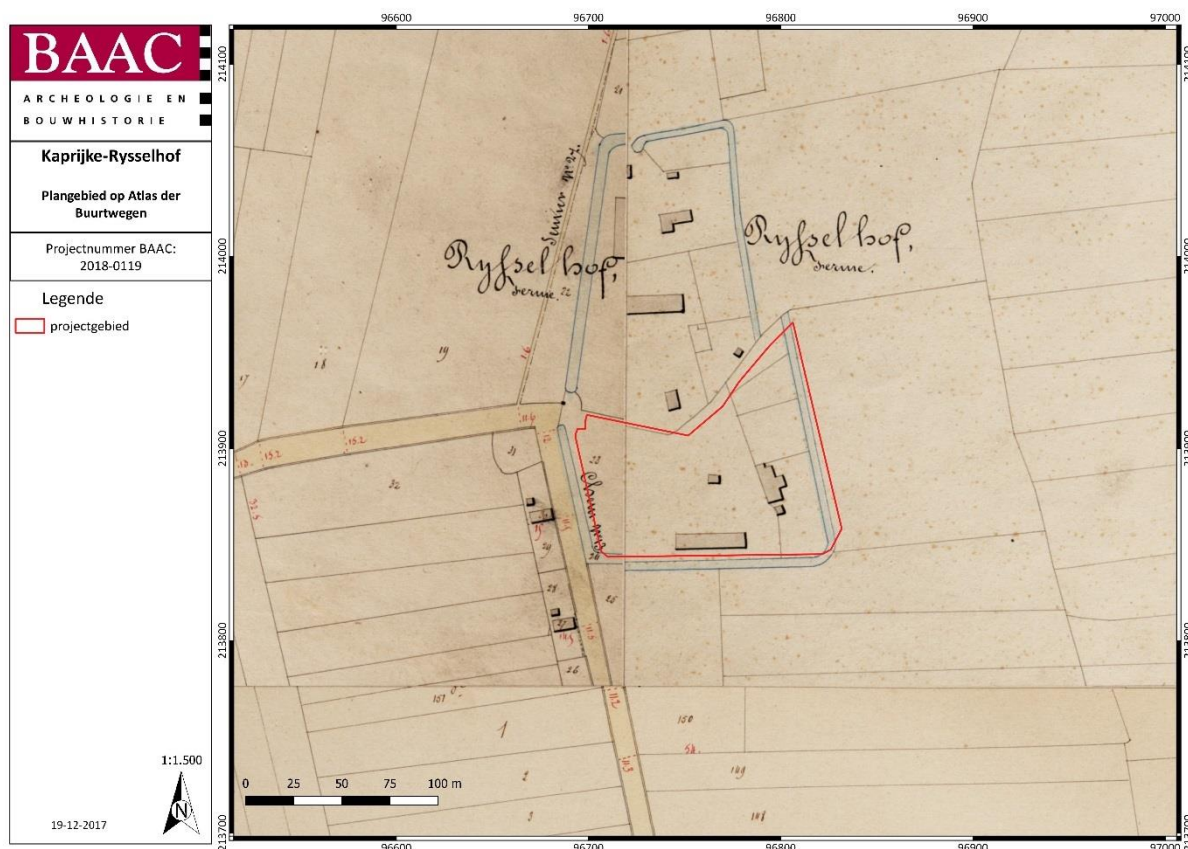
⁴¹ GEOPUNT 2020e, STEENHOUDT 2019

⁴² GEOPUNT 2020a

In het plangebied wordt eenzelfde beeld weergegeven als op het primitief kadaster. Het boerenhuis heeft een dwarse uitbouw en ernaast staat een klein losstaand gebouw. In het midden van het erf staat een kleine vierkante constructie en ten zuiden hiervan staat de grote, oost-west gerichte schuur.

De walgracht is in de zuidwesthoek wel veel smaller getekend dan op de andere delen. Het gegeorefereerde plangebied komt hier wel goed overeen met de historische kaart.

Figuur 16: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen⁴³

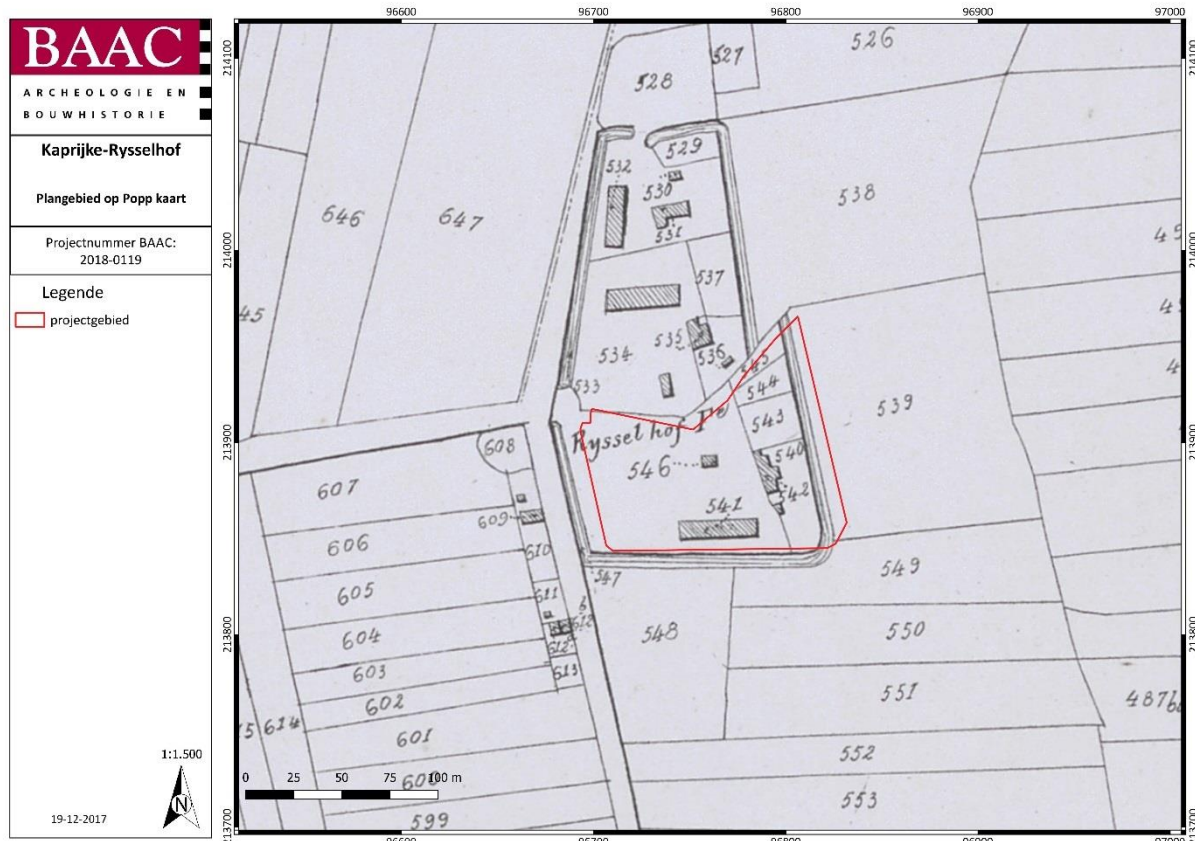
Popp (1842-1879)

De Poppkaarten (Figuur 17) zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen had hij getekend en gedrukt.⁴⁴

De situatie binnen het projectgebied is onveranderd tegenover de weergave op de Atlas der buurtwegen. Enkel het deel in de walgracht dat smaller werd getekend op de Atlas der buurtwegen is hier weer even breed opgetekend als de andere delen.

⁴³ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

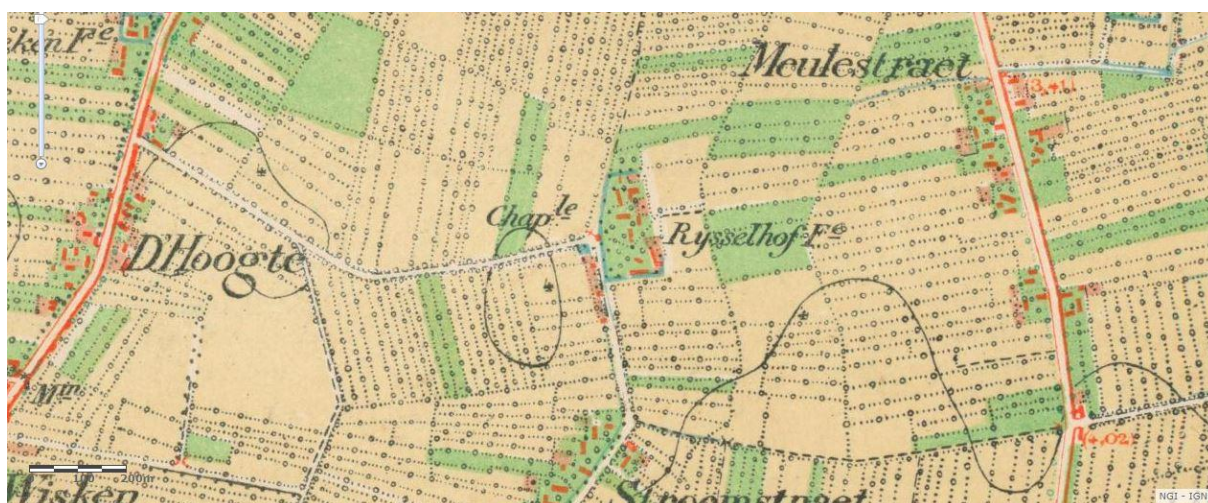
⁴⁴ GEOPUNT 2020d, STEENHOUDT 2019

Figuur 17: Plangebied op de Poppkaart⁴⁵

Topografische kaart Eecloo XIII/4 (1884)

Op de topografische kaart uit 1884, deel Eecloo XIII/4 (Figuur 18), is binnen het projectgebied nog steeds geen verandering op te merken aan de inplanting van de gebouwen. De walgracht is op deze kaart niet meer getekend aan de oostkant van het Rysselhof.

Figuur 18: Topografische kaart 1:20.000, 1884, Eecloo XIII/4.⁴⁶

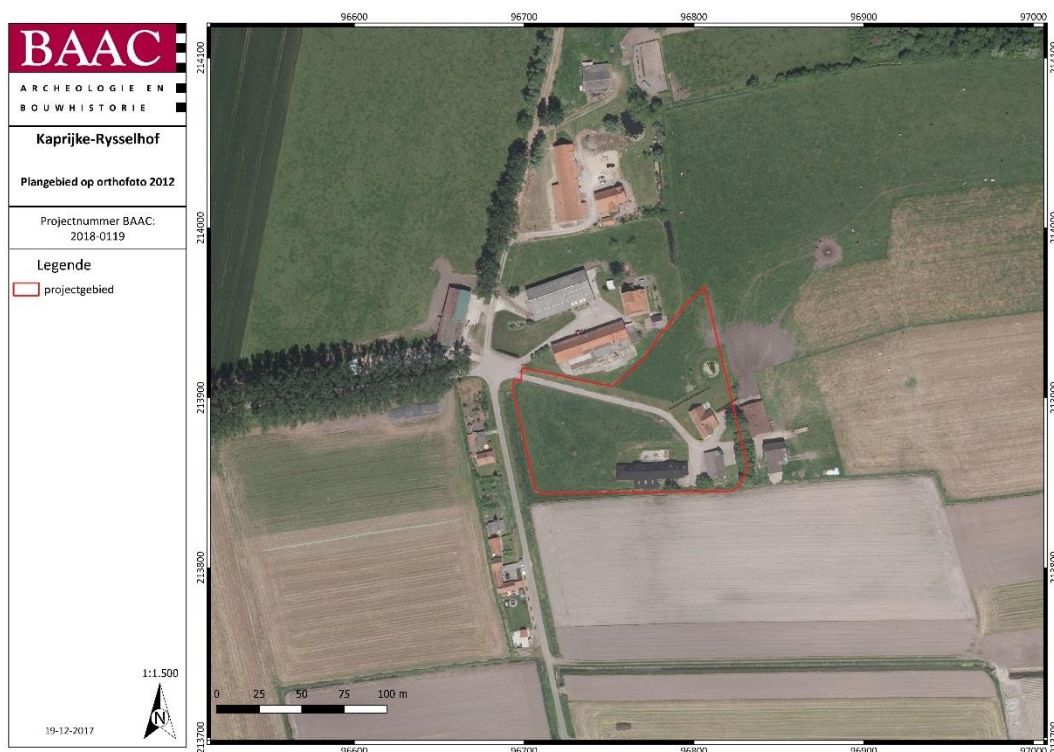
⁴⁵ CARTESIUS 2020, STEENHOUDT 2019

⁴⁶ AGIV 2020b

Figuur 19: Orthofoto 1971⁴⁷

Figuur 20: Orthofoto 2012⁴⁸

⁴⁷ STEENHOUDT 2019

⁴⁸ STEENHOUDT 2019

Figuur 21: Orthofoto 2017⁴⁹

Op de orthofoto's van 1971 tot en met 2017 konden geen grote veranderingen waargenomen worden ten opzichte van de situatie op de historische kaarten binnen het projectgebied.

1.2.2 Samenvatting bureauonderzoek (Toelating ID 124)⁵⁰

Naar aanleiding van enkele bodemingrepen - de renovatie en verbouwing van het boerenhuis - binnen een beschermd monument in Rysselhof te Kaprijke vraagt de opdrachtgever aan BAAC Vlaanderen bvba om een toelating voor het uitvoeren van een *archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in het kader van wetenschappelijke vraagstelling* op te stellen. De geplande werken gebeuren vrijwillig en impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed.

Dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, met name het bureauonderzoek, bereikt het doel de archeologische verwachting van het plangebied op punt te stellen door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen. Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

- **Bodem:** Binnen het projectgebied is op basis van de bodemkaart een Zcm bodemserie aanwezig. Dit zijn matig droge zandbodems met een dikke antropogene humus A-horizont. De aanwezigheid van een dikke antropogene humus-A-horizont wijst zoals gezegd op het voorkomen van plaggengronden in het plangebied. Plaggengronden bevinden zich over het

⁴⁹ SPEK 2004; THEUWS et al. 1990

⁵⁰ STEENHOUDT 2019

algemeen rondom oude dorpen en worden gekenmerkt door een humeuze bovengrond, het plaggendek, van 50 cm of dikker. Het plaggendek is ontstaan door eeuwenlange bemesting met potstalmest. Door variaties in de aard (soort plaggen, percentage minerale bestanddelen) en de hoeveelheid van de gebruikte mest, de duur van de ophoging en de oorspronkelijke ligging (nat of droog) vertoont het plaggendek grote verschillen in dikte, kleur, humusgehalte en textuur. Vaak is onder het plaggendek nog een restant van het oorspronkelijke bodemprofiel aanwezig. Indien sprake is geweest van een snelle ophoging, bijvoorbeeld als gevolg van egaliseringswerkzaamheden ten tijde van de ontginning, dan zal onder het plaggendek nog een intacte A-horizont aanwezig zijn van het oorspronkelijke bodemprofiel (het oude loopvlak). Deze laag onderscheidt zich door een hoger humusgehalte en een wat donkerder kleur. Door verploeging is de oorspronkelijke A-horizont echter meestal (grotendeels) opgenomen in het plaggendek. Indien de oorspronkelijke bodem bestond uit een podzolbodem kunnen dieper nog een onverstoord B- en/of BC- horizont voorkomen. Op grotere diepte gaat de B- of BC-horizont over in het moedermateriaal (de C-horizont).

- **Verwachtingsmodel:** Omdat de plaggengronden zijn gevormd onder hoge en droge omstandigheden (althans deze op de hoger gelegen dekzandruggen) en vaak gelegen zijn nabij oude nederzettingen of hoeves (oudste cultuurgronden) is de kans op het aantreffen van vindplaatsen zeer groot. Archeologische vondsten en bewoningssporen kunnen bij een intact bodemprofiel worden verwacht aan de basis van het plaggendek en in de top van een eventueel daar onder begraven bodemprofiel. De plaggenbemesting kwam vanaf ongeveer de 15de eeuw in zwang, zodat vooral vindplaatsen van vóór de late middeleeuwen nog intact en goed geconserveerd zullen zijn. Vanwege de dikte van het plaggendek zullen eventuele vindplaatsen veelal nog gaaf aanwezig zijn, omdat ze door de ophoging geleidelijk buiten het bereik van het eergetouw en de keerploeg (sinds de 15de-16de eeuw) zijn geraakt. De oudere grondbewerking (met eergetouw) zal hooguit de bovenste 15 cm van de oude bodem hebben geroerd en dus nauwelijks verstoringen van de originele bodem hebben veroorzaakt. Eventueel in het plaggendek aanwezig aardewerk uit de late middeleeuwen en uit recentere perioden is vaak van elders aangevoerd en tijdens het bemesten op de akkers terecht gekomen. Het wordt dan ook aangeduid met de term “mestaardewerk” en wijst m.a.w. niet op een vindplaats ter plaatse. Onder het plaggendek kan mogelijk een begraven podzolprofiel aanwezig zijn (meestal een Ah-, E-, Bh- en Bs-horizont van een podzol). Bij een sterke gradiënt naar beekdalen toe of bij grote depressies heeft de aanwezigheid van een relatief intacte podzolbodem belangrijke implicaties met betrekking tot de eventueel aanwezige steentijdvindplaatsen. Vooral de flanken van dekzandruggen in de onmiddellijke nabijheid van waterlopen en vennen kennen een hoog potentieel op vindplaatsen uit de steentijden. Beekdalen en kleine rugjes rond vennen waren geliefde vestigingsplaatsen wegens de nabijheid van water en de gevarieerde biotoop (grote variëteit aan voedselbronnen).⁵¹ Indien aanwezig, mag er van worden uitgegaan dat het gave tot zeer gave vuursteenvindplaatsen betreft met een belangrijk onderzoek potentieel.
- **Cartografische bronnen 17de tot 20ste eeuw:** Op basis van de verzamelde kaarten kan gezegd worden dat het projectgebied zeker in de 17de eeuw bebouwd was met minstens één gebouw. In de 18de eeuw stonden er drie grote gebouwen binnen de grenzen van het onderzoeksterrein. Echter werd er op dit moment nog geen walgracht opgetekend. Deze kon pas vanaf 1830-33 herkend worden op het primitief kadaster. Het meest westelijk gebouw dat weergegeven werd op de Ferrariskaart is niet meer aanwezig op het primitief kadaster. Op enkele zeer kleine bijgebouwen na is dit ook de lay-out die behouden blijft tot op heden.

⁵¹ De Bie & Van Gils 2009; Vanacker *et al.* 2001.

- **Historische bronnen:** Op basis van historische bronnen kan gezegd worden dat het Rysselhof in de 13de eeuw werd opgericht door het Hôpital Comtesse. Op basis van pachtbrieven kan nagegaan worden dat het Rysselhof voor 1461 maar één pachter had. In 1626 waren er zeker drie pachters.
- **Geplande werken:** Het vervangen van de vloer (met nieuwe vloerplaat) in het huis, de aanleg van de nieuwe bijbouw met kelder, de plaatsing van een waterput, een septische put en een infiltratiesysteem zullen eventueel het archeologisch bodemarchief verstoren en het uitzicht van de beschermde site veranderen. Het bodemarchief kan sporen bevatten die de kennis van het ontstaan en gebruik van de site kunnen aanvullen en verduidelijken.

De archeologische verwachting heeft vooral betrekking op de volle, late en post-middeleeuwen gezien de geplande verstoringen zich bevinden naast een gebouw dat gedateerd wordt in 1772 en dat zich bevindt op een boerderijerf dat opgericht werd in de 13de eeuw. De aanwezigheid van een plaggenbodem zorgt er echter ook voor dat sporen uit oudere periodes ook nog bewaard kunnen gebleven zijn al is de verwachting voor dergelijke sporen, zo dicht tegen het huis aan, wel lager gezien de kans op verstoring door eerdere bouwwerkzaamheden veel groter is geweest.

Voor de uit te voeren archeologische opgraving wordt een zone van 201,85 m² afgebakend. Deze zone is afgebakend op basis van de te verstoren zones. Binnen deze oppervlakte zullen verstoringen plaatsvinden zoals het plaatsen van een nieuwe vloerplaat, het bouwen van een bijbouw met kelder, een infiltratiesysteem, een waterput en een septische put.

Figuur 22: Zone voor verder onderzoek⁵²

⁵² STEENHOUDT 2019

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Onderzoeks-, doelstellingen en vragen

De concrete doelstellingen van het verder vooronderzoek hebben betrekking op het nagaan van de aan-/afwezigheid van archeologische sporen. Indien deze aanwezig zijn dient de archeologische waarde van de sporen achterhaald te worden. Volgende onderzoeksvragen dringen zich op:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Indien wel:
  - o Wat is de aard van deze waarden?
  - o Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?
  - o Wat is de ouderdom van deze waarden?
  - o Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?
  - o Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

1.3.2 Randvoorwaarden

n.v.t.

1.3.3 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein de renovatie en uitbreiding van een gebouw. De aard en omvang van de ingrepen wordt hieronder beschreven (Figuur 23 en Figuur 24) op basis van de aangeleverde plannen:

- Het huis zal gerenoveerd worden. Hierbij zal de dwarse achterbouw volledig afgebroken worden. Er zal **een nieuwe fundering voor de nieuwe achtergevel** voorzien worden. De diepte van deze fundering is niet gespecificeerd op de plannen. Binnen in de woning zal een nieuwe vloerplaat voorzien worden. Hiervoor zal de oude vloer verwijderd en indien mogelijk gerecupereerd worden. Er kan uitgegaan worden van een maximale diepte van 40 cm (20 cm betonnen vloerplaat, 10 cm isolatie, 6 cm dekvloer, 4 cm voor afwerking van de vloer).
- Voor de **geplande nutsleidingen** zullen enkele sleuven van maximum 30 cm breed en 70 tot 80 cm diep (vorstvrij) gegraven worden.
- De losstaande berging ten oosten van het huis zal afgebroken worden. De vrijgekomen ruimte zal gebruikt worden om **een bijbouw** te realiseren die aansluit op het huis. Deze bijbouw zal **voorzien worden van een kelder**. De totale oppervlakte van deze kelder zal 34,59 m² groot zijn. De volledige oppervlakte van de bijbouw, inclusief kelder zal 105,41 m² meten. De geplande kelder zal tot op de keldervloer 2,5 m diep zijn. Er zijn op de huidige plannen geen gegevens gekend over de dikte van de vloerplaat/fundering in de kelder.

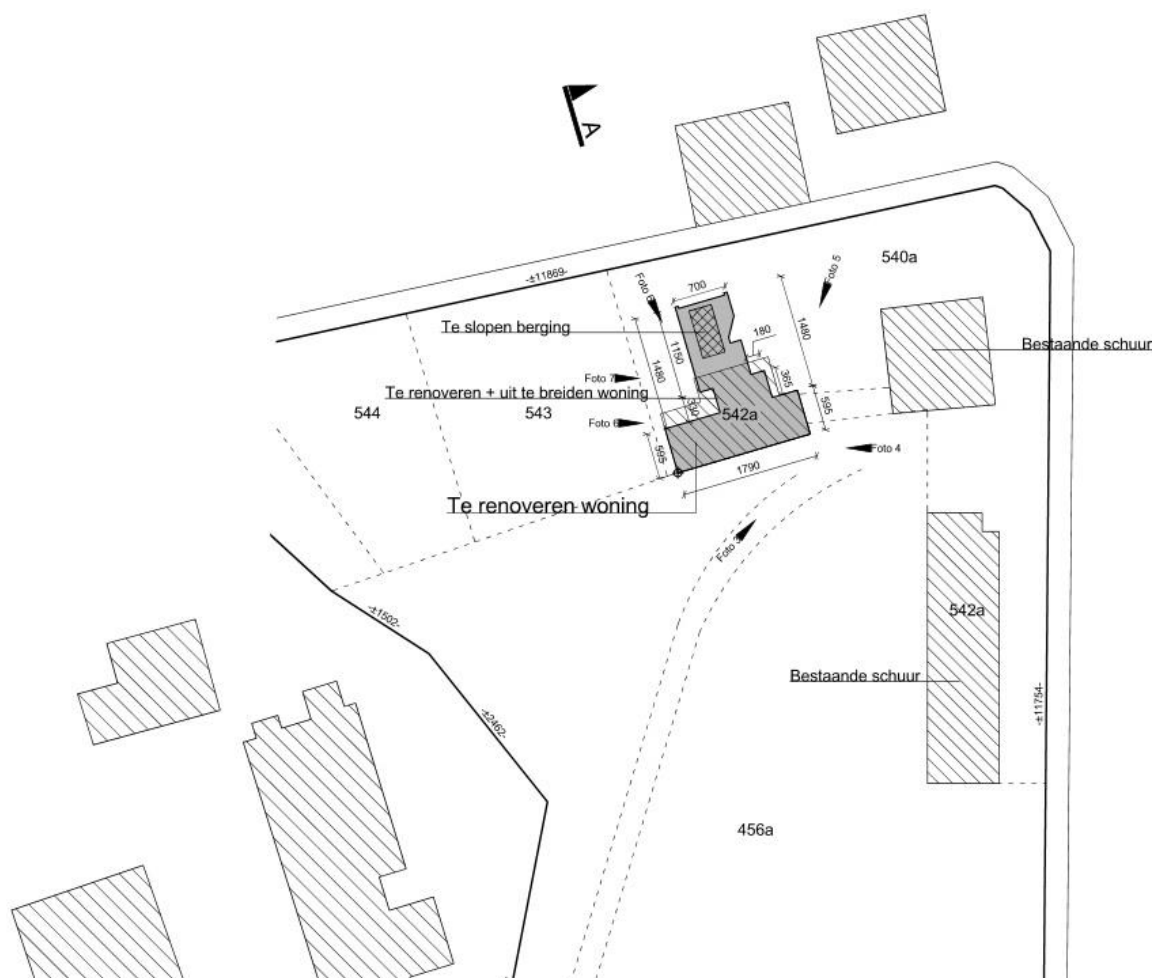
- Ten noorden van de woning zal **een infiltratie-installatie** voorzien worden. Deze bestaat uit drie rechthoekige putten van elk 3,75 m². In totaal zal deze installatie een oppervlakte van 11,25 m² verstoring tot een diepte van ongeveer 0,5 m.
- Ten noordoosten van de woning zal **een waterput en een septische put** voorzien worden. De waterput zal een capaciteit hebben van 5000 L. Deze heeft een diameter van 2 m en zal dus een oppervlakte van 4 m² verstoren tot ongeveer 2 m diepte. De septische put zal een capaciteit hebben van 1500 L. Deze zal een diameter hebben van 1,5 m en dus een oppervlakte van 2,25 m² verstoren tot een diepte van ongeveer 1 m.

Figuur 23: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto⁵³

⁵³ STEENHOUDT 2019

Figuur 24: inplantingsplan met aanduiding van de geplande werken.⁵⁴

Impactanalyse

Het archeologisch vooronderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling voor het projectgebied *Kaprijke, Rysselhof* heeft betrekking op vijf geplande bodemingrepen. Afhankelijk van de geplande bodemingreep wordt verder vooronderzoek al dan niet voorgesteld. Gezien de exacte locatie van de verschillende onderdelen nog niet definitief is, worden de maatregelen uitgeschreven op basis van de geplande ingreep zelf en niet zozeer de locatie van de ingreep.

— De renovatie van het boerenhuis

Het huis zal gerenoveerd worden. Hierbij zal de dwarse achterbouw volledige afgebroken worden. Er zal een nieuwe fundering voor de nieuwe achtergevel voorzien worden. De diepte van deze fundering is niet gespecificeerd op de plannen. Binnen in de woning zal een nieuwe vloerplaat voorzien worden. Hiervoor zal de oude vloer verwijderd en indien mogelijk gerecupereerd worden. Er kan uitgegaan worden van een maximale diepte van 40 cm.

De funderingswerken op zich zijn te beperkt in oppervlakte en dienen niet opgevolgd te worden. De plaatsing van een nieuwe vloerplaat binnen in het huis dient wel echter opgevolgd te worden omdat op deze locaties oudere muren/bouwfases aanwezig kunnen zijn, zelfs dicht onder het oppervlak.

⁵⁴ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

– **De geplande nutsleidingen**

Gezien het gaat om enkele sleuven van maximum 30 cm breed en 70 tot 80 cm diep (vorstvrij) zal het ruimtelijk inzicht van eventuele sporen in dergelijke smalle sleuven verloren gaan. Daarom is de kans op kenniswinst bij het onderzoeken van deze verstoringen nihil.

Deze werken zullen geen deel uitmaken van verder onderzoek.

– **Afbraak van een losstaande berging en realisatie van een bijbouw met kelder**

De losstaande berging ten oosten van het huis zal afgebroken worden. De vrijgekomen ruimte zal gebruikt worden om een bijbouw te realiseren die aansluit op het huis. Deze bijbouw zal voorzien worden van een kelder. De totale oppervlakte van deze kelder zal 34,59 m² groot zijn. De volledige oppervlakte van de bijbouw, inclusief kelder zal 105,41 m² meten. De geplande kelder zal tot op de keldervloer 2,5 m diep zijn. Er zijn op de huidige plannen geen gegevens gekend over de dikte van de vloerplaat/fundering in de kelder.

Gezien de oppervlakte en te verstoren diepte van de kelder en gezien een deel van de bijbouw gesitueerd ligt binnen de grenzen van het oorspronkelijke huis dient een archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Dit dient te gebeuren nadat de losstaande berging is afgebroken.

– **Infiltratiesysteem**

Ten noorden van de woning zal een infiltratie-installatie voorzien worden. Deze bestaat uit drie rechthoekige putten van elk 3,75 m². In totaal zal deze installatie een oppervlakte van 11,25 m² verstoren tot een diepte van ongeveer 0,5 m.

Gezien de oppervlakte dienen deze werken verder opgevolgd te worden. Het kan echter zijn dat, gezien er op het terrein een plaggenbodem aanwezig zou zijn volgens de bodemkaart, de verstoring niet doorheen deze plaggenbodem zal gaan. De dikte van de plaggenbodem kan echter pas vastgesteld worden in het veld.

– **Waterput en septische put**

Ten noordoosten van de woning zal een waterput en een septische put voorzien worden. De waterput zal een capaciteit hebben van 5000 L. Deze heeft een diameter van 2 m en zal dus een oppervlakte van 4 m² verstoren tot ongeveer 2 m diepte. De septische put zal een capaciteit hebben van 1500 L. Deze zal een diameter hebben van 1,5 m en dus een oppervlakte van 2,25 m² verstoren tot een diepte van ongeveer 1 m.

Gezien de oppervlakte en te verstoren diepte dienen deze werken opgevolgd te worden.

Tabel 1: Overzicht van de te verstoren oppervlaktes met hun respectievelijke dieptes

	Oppervlakte (m ²)	Verstoringsdiepte (cm)
Renovatie vloerplaat	106,5	40
Bijbouw	70,82	40

Kelder	34,59	250
Infiltratiesysteem	11,25	50
Regenwaterput	4	200
Septische put	2,25	150

Afbakening opgraving

Voor de uit te voeren archeologische opgraving wordt een zone van 201,85 m² afgebakend (Figuur 25). Deze is afgebakend op basis van de te verstoren zones. Binnen deze oppervlakte zullen verstoringen plaatsvinden zoals het plaatsen van een nieuwe vloerplaat, het bouwen van een bijbouw met kelder, een infiltratiesysteem, een waterput en een septische put.

Figuur 25: Zone voor verder onderzoek⁵⁵

⁵⁵ STEENHOUDT 2019

1.4 Werkwijze en strategie

1.4.1 Methode en technieken

Algemene bepalingen

Voor de *algemene bepalingen* wordt verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken in de Code Goede Praktijk.⁵⁶

Specifieke methode

Er wordt aangeraden om zo groot mogelijke oppervlaktes in een enkele beweging bloot te leggen. Op deze manier kunnen de interne relaties tussen afzonderlijke sporen zichtbaar gemaakt worden. Doch moet bij het kiezen van de oppervlakte van de werkputten gekozen worden voor een dergelijke omvang dat ze niet té groot worden en de sporen te lang onderworpen zijn aan degradatie door mogelijke regen, droogte of vorst.

Aan de hand van de verzamelde gegevens in dit bureauonderzoek kan er van uitgegaan worden dat er slechts één vlak aangelegd dient te worden. Het onderzoeksterrein is sinds de 13de eeuw gebruikt als boerderij en zeker sinds de 18de eeuw was ook een erf met woonhuis en stal aanwezig. De site lijkt sinds 1830 tot heden weinig veranderd te zijn.

Gezien de beperkte oppervlakte van de verschillende verstoringen wordt voorgesteld om alle graafwerken in één keer uit te voeren onder begeleiding van een team archeologen. Omdat er verschillende dieptes van uitgraving voorzien zijn wordt opgelegd dat er wordt uitgegraven tot op het archeologisch niveau of tot op de te verstoren diepte als het archeologisch niveau nog niet bereikt werd.

In regel worden alle sporen in het vlak volledig opgegraven met uitzondering van zeer grote of zeer diepe sporen zoals bijvoorbeeld waterkuilen, waterputten, ... Er wordt wel voorzien in een boring in de grotere sporen zodat getracht wordt een bewaarde diepte te achterhalen. Het profiel van de boring wordt geregistreerd om zodoende een opbouw van deze sporen te bekomen. Tijdens de boring wordt nagegaan of er stalen kunnen genomen worden van de sedimenten van deze boringen.

Het veldwerk wordt dermate georganiseerd dat er efficiënt en wetenschappelijk verantwoord wordt opgegraven. Er wordt gestreefd naar een maximale afstemming van kranen en grondverzet enerzijds en opgravingsploegen anderzijds. Opongelegde opgravingsvlakken mogen niet betreden worden met een kraan of ander zwaar materiaal. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is.

Voor de registratie van een referentieprofiel kan gebruik gemaakt worden van de zone van de waterput of septische put. Eenmaal alle archeologische sporen binnen deze zone zijn opgegraven, kan hier een profielput aangelegd worden. Bij erfgreppels en andere lineaire structuren die de opgravingszone uitlopen, wordt een profiel aangeraden om de relatie met de bodem te kunnen bepalen.

Voor de specifieke vereisten waaraan de opgraving dient te voldoen, wordt verwezen naar het hoofdstuk 15 in de Code van Goede Praktijk.

⁵⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk hoofdstukken 14 en 15.

1.4.2 Organisatie van de opgraving

Het onderzoek werd uitgevoerd op 7 november 2019 onder leiding van erkende archeoloog Niels Janssens. Hij werd hierbij bijgestaan door archeologe Hannah Van Hoecke. Er werden zes werkputten aangelegd voor een totale oppervlakte van ca. 87 m².

De opgravingsvlakken werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van 15 ton met een gladde graafbak van 1.80 m. Van alle opgravingsvlakken werden overzichtsfoto's gemaakt. De werkputten en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

1.4.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek

Afwijkingen t.a.v. de CGP

Het onderzoek werd volledig conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd.

Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie

De opgravingsstrategie werd conform de Toelating ID 124⁵⁷ uitgevoerd, de afwijkingen bevonden zich in de opgravingszones aangezien de geplande ingrepen op een andere locatie ingepland werden of niet meer uitgevoerd werden.

Uiteindelijk bij de uitvoering van de opgraving waren de plannen deels gewijzigd. De ingreep en locatie van het bijbouw bleef hetzelfde, terwijl de septische put werd verplaatst binnen de opgravingszone en de infiltratieput en waterput werden verplaatst naar het naburig perceel 539D, dat niet tot het domein van de historisch omwalde hoeve behoort. De vloerplaat binnen het "boerenhuis" werd tevens niet vervangen. Hieronder volgt een overzicht van de nieuwe/huidige geplande werken:

- ***Bewaring vloerplaat binnen het bestaande "boerenhuis"***

Binnen de bestaande woning zou een nieuwe vloerplaat komen, waarbij de oude vloer verwijderd zou worden en de bodem kon verstoren tot 40 cm. Deze vloer wordt echter niet uitgebroken en blijft bewaard.

- ***Bijgebouw met kelder***

Net ten oosten van het "boerenhuis" komt nog steeds een bijbouw met kelder, waar zich voor de ingreep een losstaande berging bevond. De kelder werd voorzien om 2,5 meter diep te zijn, maar deze zal niet onder de archeologisch aangetroffen kelder komen. De aangetroffen vloer van de bestaande kelder zal dus bewaard blijven. De bestaande vloer werd dan ook niet uitgebroken om hieronder het archeologisch vlak te registreren, aangezien dat meer verstorend zou zijn dan de geplande werken (bewaring van de vloer en kelder).

⁵⁷ STEENHOUDT 2019

- **Septische put**

De septische put werd ongeveer vier meter naar het zuidwesten verplaatst. De ingreep bleef dezelfde als hierboven beschreven.

In conclusie:

Tabel 2: Ingreep in de bodem met verstoringsdiepte en oppervlakte bij aanvang van de archeologische opgraving

	Oppervlakte (m²)	Verstoringsdiepte (cm)
Renovatie vloerplaat	/	/
Bijbouw	70,82	40
Kelder	34,59	Tot op de archeologisch bewaarde vloer
Infiltratiesysteem	/	/
Regenwaterput	/	/
Septische put	2,25	150

Plan 3: Aangelegde werkputten op GRB⁵⁸ (1:250; digitaal; 18112019)

1.4.4 Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen

Selectiestrategie vondsten

Er werd geen selectie van de vondsten op het terrein doorgevoerd. Alle vondsten werden ingezameld, met uitzondering van deze aangetroffen in de bouwvoor.

Samplingstrategie stalen

Elk relevant spoor zou in principe moeten worden bemonsterd, zodoende de wetenschappelijke onderzoeksvraagstellingen beantwoord kunnen worden. Er werden wegens geen relevante sporen geen sporen bemonsterd.

1.4.5 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Actoren en specialisten

Niels Janssens, Projectleiding en veldwerkleiding

Hannah Van Hoecke, Archeoloog

Olivier van Remoorter, Specialist (post)middeleeuws aardewerk

Betrokken derden

n.v.t.

⁵⁸ AGIV 2020a

2 Bodem en paleolandschap

2.1 Paleolandschappelijk en bodemkundig kader

Alle informatie hieronder komt uit de Toelating Archeologisch onderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling Kaprijke, Rysselhof (ID 124).⁵⁹

- *Topografische situering*

Het projectgebied Kaprijke Rysselhof is gelegen aan de Rysselhofstraat 6 te Kaprijke in de provincie Oost-Vlaanderen. Het onderzoeksterrein is ten noordwesten gelegen van de dorpskern van Kaprijke en wordt omgeven door akkers en weilanden. Net ten noorden zijn nog twee andere hoeves gelegen die deel uitmaken van het 'Rysselhof' (ID 9012). De ruime omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 1,5 en 11 m + TAW. Het projectgebied zelf ligt op een hoogte tussen 3,6 en 5,6 m + TAW.

- *Landschappelijke en hydrografische situering*

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei die deel uitmaakt van de kern van zandig Vlaanderen.⁶⁰ Het is een reliëfarm, laag en vlak gebied dat zich situeert ten oosten en ten noorden van het heuvelcomplex Oedelem-Zomergem-Adelgem.

- *Paleogeen en Neogeen (Tertiair)*

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Maldegem groep behorend tot de Formatie van Maldegem. Deze bestaat, van jong naar oud, uit het Lid van Onderdijke, het Lid van Buisputten, het Lid van Zomergem, het Lid van Onderdale, het Lid van Ursel, het Lid van Asse en het Lid van Wemmel. Binnen de grenzen van het projectgebied is het Lid van Zomergem aanwezig. Dit is een mariene eenheid die bestaat uit een afwisseling van klei en zand waartussen een geleidelijke overgang zit. Het Lid van Zomergem, waarbinnen het projectgebied gelegen is, bestaat uit een grijsblauwe zware klei. Het Lid van Zomergem is niet glauconiethoudend en niet kalkhoudend. De dikte van dit Lid varieert tussen 6 en 8 m. Door een geleidelijke textuurverzwaring gaat het Lid van Onderdale over in het Lid van Zomergem. Dit wordt op zijn beurt bedekt door het Lid van Buisputten. Deze overgang wordt gekenmerkt door een geleidelijke textuurverlichting.⁶¹

- *Quartair*

Op de Quartairgeologische ondergrondkaart 1:200.000 is het plangebied gekarteerd als eolisch afzettingen (zand of silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk vroeg Holoceen (ELPw).

- *Bodem*

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Ten noorden en ten zuiden van het projectgebied is bodemserie Zdh gekarteerd. Dit is een matig natte zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Ten oosten en ten westen van het projectgebied wordt een Zcm bodemserie gekarteerd. Dit is een matig droge zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. Gezien de oriëntatie van de bodemseries kan er van uitgegaan worden dat de Zcm bodemserie ook terug te vinden is binnen het projectgebied.

⁵⁹ STEENHOUDT 2019

⁶⁰ JACOBS et al. 1993

⁶¹ DE MOOR & VAN DE VELDE 1994: 21.

2.2 Bodemkundige profielregistraties

2.2.1 Beschrijving bodemkundige profielregistraties

Er werd één profiel aangelegd in functie van de bepaling van het archeologisch niveau en om de bodemopbouw na te gaan, dit was profiel 1 in WP 3 (Plan 4, Figuur 26). Deze werd handmatig schoongemaakt, gefotografeerd en beschreven zoals een standaardprofiel. Uit dit profiel kwam een AC-profiel naar voor.

De profielen aangelegd tijdens dit onderzoek hebben aangetoond dat het plangebied een dikke A-horizont bevat die meteen op de moederbodem ligt. Dit wijst op verploeging, waarbij het plangebied afgetopt is en de bovenste lagen van de bodem gedeeltelijk recent verstoord zijn. Indien een archeologische site aanwezig was binnen de grenzen van het plangebied kunnen de verstoringen door landbouwactiviteiten aan de basis liggen van het ontbreken van (oude) sporen.

Plan 4: Weergave van de bodemkundige profielregistraties (digitaal; 1:1; 07022020)⁶²

⁶² AGIV 2020a

Figuur 26: Profiel 1

3 Sporen en structuren

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omvat een assessment en analyse van de sporen en structuren. Het assessment wordt opgemaakt onder hoofdstukken 3.2 tot en met 3.5. Deze hoofdstukken omvatten een algemene beschrijving van de archeologische site, de stratigrafie en een overzicht en opsomming van de aangetroffen sporen en structuren. Uit deze hoofdstukken volgt een analyse die beschreven wordt door middel van hoofdstuk 3.6, waar een interpretatie gegeven wordt aan de aangetroffen sporen en structuren en de opbouw van de site wordt beschreven.

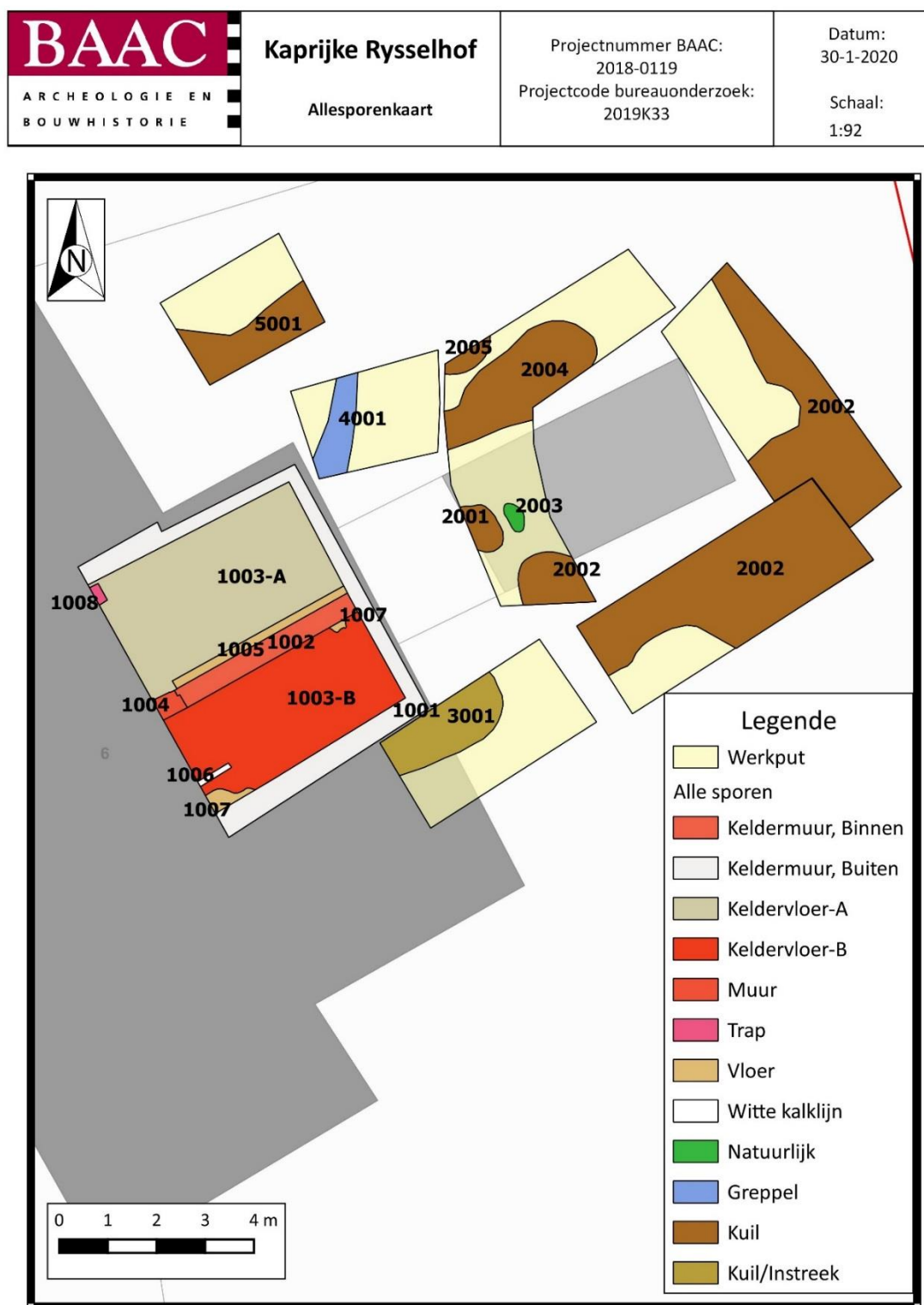
3.2 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

3.3 Stratigrafie van de site

Het bodemarchief omvatte één archeologisch relevant niveau, onmiddellijk onder de bouwvoor. Dit niveau bevond zich tussen 3,46 m TAW en 4,09 m TAW (t.o.v. ca 4,28 – 4,62 m maaiveld). Er werd één vlak aangelegd.

3.4 Weergave onderzoek: kaarten⁶³

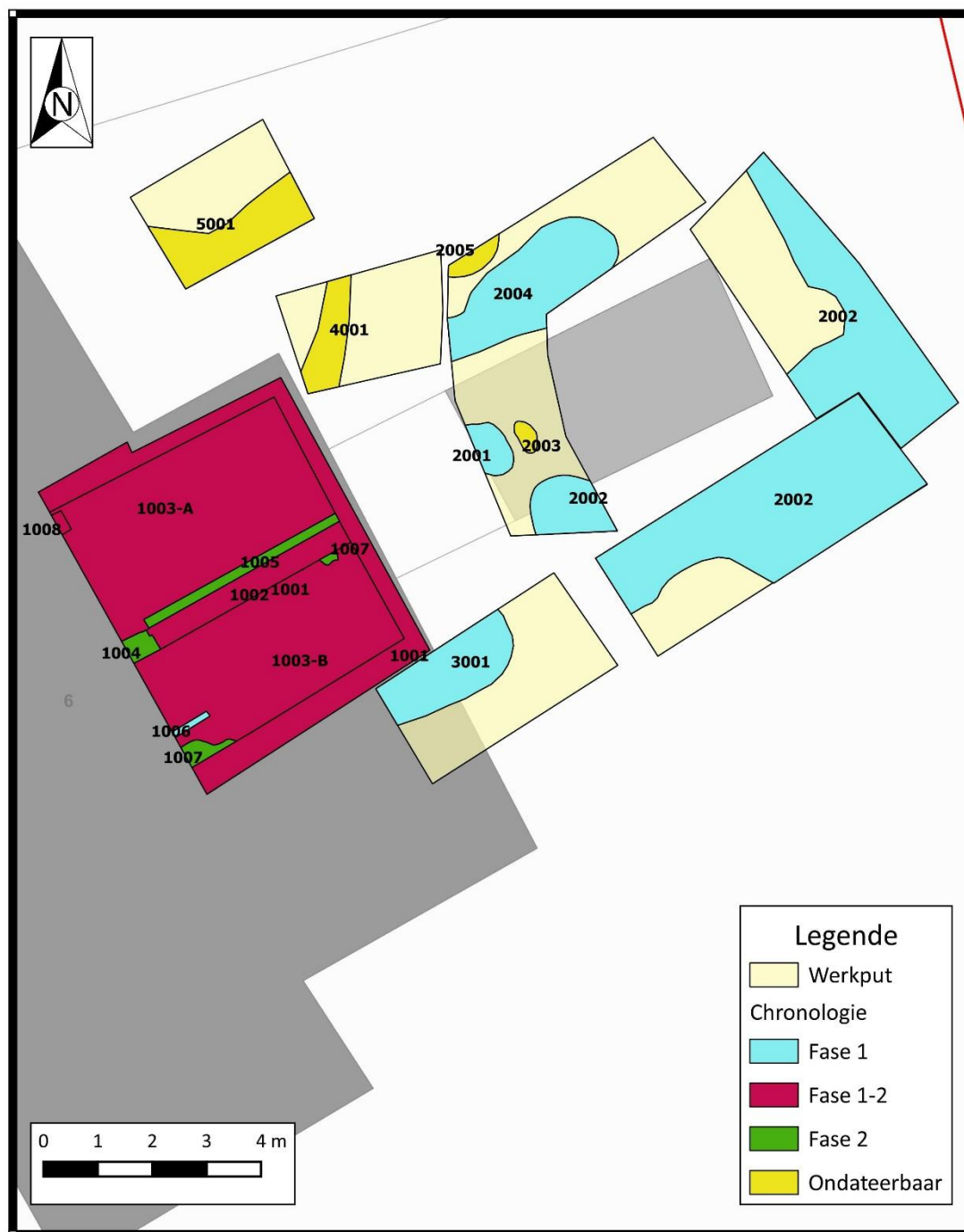
Plan 5: Algemeen sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 18112019)⁶⁴

⁶³ Plannen op meer gedetailleerde schaal opgenomen in de bijlagen.

⁶⁴ AGIV 2020a

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Kaprijke Rysselhof Occupatiefase 1	Projectnummer BAAC: 2018-0119 Projectcode bureauonderzoek: 2019K33	Datum: 30-1-2020 Schaal: 1:89

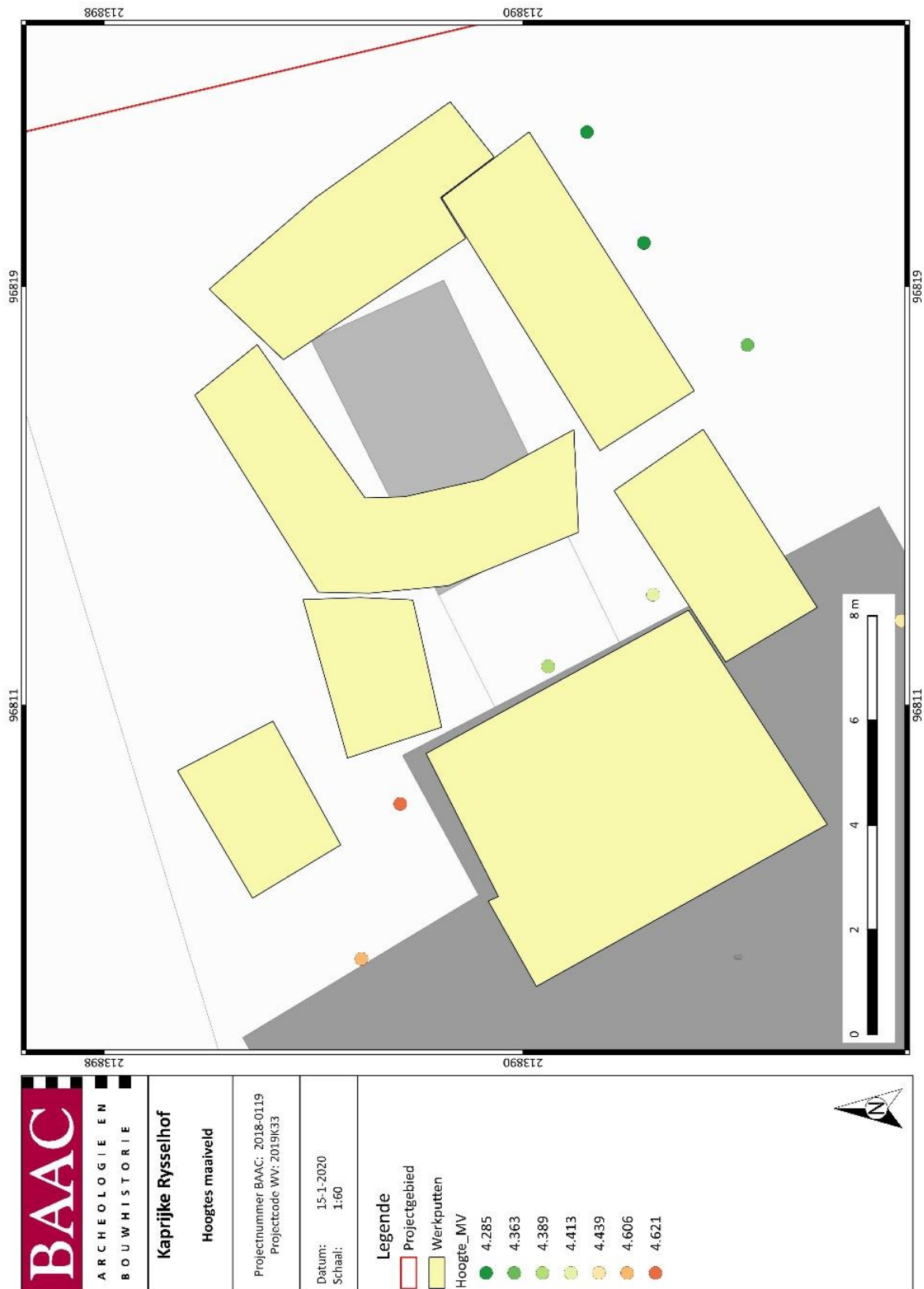
Plan 6: Chronologisch sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 17012020)⁶⁵

⁶⁵ AGIV 2020a

Plan 7: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 15012020)⁶⁶

⁶⁶ AGIV 2020a

Plan 8: Weergave van de maaiveldhoogtes (digitaal; 1:1; 15012020)⁶⁷

⁶⁷ AGIV 2020a

3.5 Beschrijving sporenbestand

In deze opgraving werden 16 sporen aangetroffen: zes kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S3001, S5001), drie muren (S1001, S1002, S1004), drie vloeren (S1003, S1005, S1007), een greppel (S4001), een trap (S1008), een witte kalklijn (S1006) en een natuurlijk spoor (S2003) (Tabel 3). Hieronder worden alle sporen besproken.

Tabel 3: Spoortypes en aantallen

SPOORTYPE	AANTAL	SPOORNUMMERS
GREPPEL/GRACHT	1	4001
KUIL	6	2001, 2002, 2004, 2005, 3001, 5001
MUUR	3	1001, 1002, 1004
NATUURLIJK SPOOR	1	2003
VLOER	3	1003, 1005, 1007
TRAP	1	1008
WITTE KALKLIJN	1	1006

Greppel (S4001)

S4001 (Figuur 27) betreft een greppel met een lineaire vorm, een lichtgrijze tot donkergrijze kleur en houtskoolinclusies. De greppel is duidelijk afgelijnd en homogeen van opvulling.

Figuur 27: S4001

Kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S3001, S5001)

Er werden vijf kuilen aangetroffen, vier in WP 2 (S2001, S2002, S2004, S2005) en één in WP 5 (S5001). S3001 betreft een kuil of insteek van de keldermuur S1001.

Deze zijn allemaal duidelijk afgelijnd en homogeen van opvulling. De vorm verschilt tussen ovaal/rond (S2001, S2002, S2005, S3001) en onregelmatig (S2004, S5001). De kleur is donkergrijs (S2001, S2002, S2004, S2005, S3001) tot donkergrijs-zwart (S5001). Qua inclusies komen baksteen (S2001, S2002, S2004, S3001) en houtskool (S2001, S2002, S 2005, S3001, S5001) voor. Alle foto's staan in Figuur 28, Figuur 29, Figuur 30, Figuur 31 en Figuur 32.

Enkele kuilen bevatten aardewerk en/of glas en konden zo ruwweg gedateerd worden:

- S2001 - VN 1 - Nieuwe tijd, waarschijnlijk 18-19de eeuw
- S2002 - VN 2 - 18-19de eeuw
- S2004 - VN 3 en 4 - 18-19de eeuw
- S3001 - VN 5 - Nieuwe tijd, waarschijnlijk 18-19de eeuw

Figuur 28: S2001

Figuur 29: S2002

S2005 (links, boven en onder) en S2004 (rechts, boven en onder)

Figuur 30: S2004 en S2005

Figuur 31: S3001

Figuur 32: S5001

Muur (S1001, S1002, S1004)

Er werden drie muren aangetroffen in WP 1, een buitenmuur (S1001) en twee binnenmuren (S1002 en S1004). S1002 en S1004 sluiten op elkaar aan.

S1001 (Figuur 33) is een buitenmuur, bestaande uit rode bakstenen van het formaat 28 x 14 x 7 cm en samengehouden door witte kalkmortel. De stenen staan in onregelmatig verband en bestaan voornamelijk uit kopse stenen.

S1002 (Figuur 34) is een binnenmuur die opgebouwd is uit rode bakstenen (28 x 14 x 7 cm) in staand verband. De bakstenen worden samengehouden door witte kalkmortel. Deze muur sluit aan op S1004 (in het zuidwesten) en op S1001 (in het noordoosten). Tevens is S1003 (vloer) hier tegenaan gezet.

S1004 (Figuur 35) betreft een binnenmuur, die S1002 raakt in het noordoosten. Het is een muurtje dat in een ander stadium gemetseld is om de deuropening te dichtten. Deze muur bestaat ook uit rode baksteen in onregelmatig verband met een formaat van 14 x 7 cm, de breedte van deze stenen is onduidelijk. De bakstenen worden samengehouden door grijze cementmortel.

Figuur 33: S1001

Figuur 34: S1002

Figuur 35: S1004

Vloer (S1003, S1005, S1007)

Er werden drie vloeren aangetroffen: S1003, S1005 en S1007.

S1003 (Figuur 36) is een rechthoekige vloer met rode plavuizen. De stenen hebben een afmeting van 18 x 18 x 2 cm, deze worden samengehouden door witte kalkmortel. Veel bakstenen zijn gebroken en de vloer is gelegd op een bed van kalkmortel en op een laag van geel zand.

S1005 (Figuur 37) is een vloer die slechts fragmentarisch bewaard is en zich ten noorden van S1002 bevindt met de lange zijde. De vloer bestaat uit onregelmatig gestapelde, rode bakstenen van 28 x 14 x 7 cm. Dit is duidelijk hergebruikte baksteen en deze wordt samengehouden door grijze cementmortel.

S1007 (Figuur 38) is een vloer die zich bovenop S1003 bevindt en slechts fragmentarisch en onregelmatig bewaard is in het noordoosten en het zuidwesten van S1003. Het betreft een grijze cementvloer.

Figuur 36: S1003

Figuur 37: S1005

Figuur 38: S1007

Trap (S1008)

Er werd één trap aangetroffen, namelijk S1008 (Figuur 39). Dit spoor bestaat uit rode baksteen (22 x 8 x 4 cm) die samengehouden worden door een harde, witgrijze kalkmortel. Tegen de traptrede aan ligt nog één plavuistegel in situ.

Figuur 39: S1008

Witte kalklijn (S1006)

Bovenop vloer S1003 werd een witte kalklijn (in kalkverf) aangetroffen (S1006). Dit spoor is wit en ongeveer 10 x 125 cm bewaard.

Figuur 40: S1006

3.6 Interpretatie sporen en structuren

Er werden 16 sporen aangetroffen. Het betreft vijf kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S5001), drie keldermuren (S1001, S1002, S1004), drie vloeren (S1003, S1007, S1005), een trap (S1008), een witte kalklijn (S1006), een kuil of insteek (S3001), een greppel (S4001) en één natuurlijk spoor (S2003). Plan 5 biedt overzicht door middel van een allesporenkaart.

De sporen in WP 1 betreffen allemaal sporen die in verband staat met de postmiddeleeuwse kelder die in verband staat met het “boerenerf”. Op het eerste zicht zijn daar twee fases in te herkennen, een fase waarin de kelder in twee verdeeld is met een opening in het zuidwesten (S1001, S1002, S1003, S1006 en S1008) en een fase waarin de kelder uit twee delen bestaat (S1001, S1002, S1004, S1005 en S1007). Tot occupatiefase één horen ook vier kuilen (S2001, S2002, S2004, S3001) die gedateerd worden op basis van aardewerk in de 18-19de eeuw. De interpretatie van deze sporen is onduidelijk, omdat wegens de kleine werkputten een versnipperd beeld ontstaat en een ruimere blik niet mogelijk is.

4 Vondsten

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omvat een assessment en analyse van de aangetroffen vondsten. Na de inleidende hoofdstukken 4.2 en 0 wordt een assessment en analyse voorzien per aangetroffen materiaalcategorie. Het assessment bestaat uit een beschrijving van de gebruikte methode en een inventaris van de vondsten, gevolgd door een interpretatie. Verder wordt bepaald voor welke vondsten een verdere conservatie of behandeling noodzakelijk is. Door het bepalen van het potentieel op kenniswinst en de exploitatie hiervan zal een selectie van de vondsten gekozen worden voor analyse. De methode voor verdere uitwerking wordt geselecteerd en de resultaten van de analyse en interpretatie worden vervolgens weergegeven.

4.2 Administratieve gegevens

Tabel 4: Vondsten

VONDSTCATEGORIE	AANTAL	VONDSTNUMMER
AW	4	1, 2, 4, 5
GLAS	1	3

4.3 Methode en technieken

Per spoornummer zijn alle vondsten bekeken en ingevoerd in de vondstdeterminatietabel. Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de vondsten genoteerd werden. Er is ook getracht om de vondsten van een preliminaire datering te voorzien.

Volgende binnen BAAC Vlaanderen aanwezige materiaalspecialisten werden geraadpleegd (zie Tabel 5).

Tabel 5: Geraadpleegde specialisten

VONDSTCATEGORIE	SPECIALIST
(POST)MIDDELEEUWS AARDEWERK	O. VAN REMOORTER
GLAS	N. SCHELKENS

4.4 Aardewerk

4.4.1 Administratieve gegevens

Vondstnummers: 1, 2, 4, 5

Materiaalcategorie: aardewerk

4.4.2 Assessmentmethode

Alle vondstcategoriën van Kaprijke Rysselhofstraat zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, zoals versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verveerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is opgenomen in Tabel 6. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering.

Zo werden per vondstnummer alle vondsten bekeken en ingevoerd in onderstaande tabel (Tabel 6). Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de vondsten genoteerd werden. Er werd ook getracht een ruwe datering te plakken op het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek werd dit bij de opmerkingen toegevoegd.

4.4.3 Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar Tabel 6, waarin alle data per vondstnummer is verzameld.

Tabel 6: Overzicht van de aardewerkvondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel

VN	Spoor	Vondst categorie	Dominante deelcategorie	Telling	Chronologie	Bijzondere kenmerken	Datering
1	2001	AW	roodbakkend	2	NT	1 wand, 1 aanzet bodem	
2	2002	AW	roodbakkend	6	NT	1 rand voorraadpot, 1 bodem bord op standing (slibversiering, vogel), 3 wanden rood, 1 rand tas of bordje IW	18-19 ^{de} eeuw
4	2004	AW	roodbakkend	2	NT	1 rand kommetje, 1 rand papkom met oor	18-19 ^{de} eeuw
5	3001	AW	roodbakkend	1	NT	1 wand roodbakkend	

4.4.4 Interpretatie

Het ingezamelde schervenmateriaal bestaat uit 11 scherven uit de diverse sporen. De bewaring van het materiaal is meestal zeer goed te noemen, maar het aardewerk zelf is sterk gefragmenteerd. Bij de meeste vondstnummers kan slechts vaak één enkele scherf geteld worden. Op basis van de diagnostische elementen en de aanwezige vormen kan voor de meeste sporen op deze manier een ruwe datering gegeven worden.

Binnen het aardewerk kunnen volgende aardewerkgroepen herkend worden: roodbakkend aardewerk en industrieel witbakkend aardewerk. Het aardewerk werd in de vullingen van sporen aangetroffen. Het gros van de vondsten bestaat uit roodbakkend aardewerk, er werd slechts één fragment industrieel witbakkend aardewerk aangetroffen. Qua vormen kunnen de voorraadpot, de papkom, het bord en de tas herkend worden. Het meeste aardewerk is goed bewaard.

Het roodbakkend aardewerk is in bijna alle gevallen zowel aan de binnen- als buitenzijde geglaazuurd. Het gaat om zorgvuldig aangebracht loodglazuur dat door middel van een glazuurpap aangebracht was. Gezien de sterke fragmentatie kon slechts een ruwe datering gedaan worden voor dit materiaal.

In industrieel witbakkend aardewerk werd één fragment van een schoteltje of een tasvorm herkend.

Het aardewerk kan op basis van de baksels, de afwerking en de aanwezige vormen in de 18-19de eeuw gedateerd worden.

4.4.5 Conservatie en behandeling

De ingezamelde vondsten hebben geen conservatie of behandeling nodig.

4.4.6 Potentieel op kenniswinst

Op basis van het assessment op het aardewerk hebben de meeste vondsten hun informatiewaarde reeds behaald. De meeste vondsten kunnen enkel gebruikt worden om de sporen te dateren en een beperkt inzicht te geven in de materiele cultuur van de nieuwe tijd. Er zijn geen contexten aanwezig waarbij er verdere studie nodig is.

4.4.7 Exploitatie kenniswinst

n.v.t.

4.4.8 Methode verdere uitwerking geselecteerde ensembles en contexten

n.v.t.

4.4.9 Analyse en interpretatie geselecteerde ensembles en contexten

Er werden vier vondstnummers (VN 1, 2, 4 en 5) van aardewerk aangetroffen, die totaal goed zijn voor elf scherven. De bewaring van het materiaal is meestal zeer goed te noemen, maar het aardewerk zelf is sterk gefragmenteerd. Door deze vondsten konden vier sporen gedateerd worden:

- In S2001 werd VN 1 aangetroffen, twee scherven roodbakkend aardewerk bestaande uit één wandfragment en één aanzet tot een bodem. Deze scherven worden gedateerd in de nieuwe tijd, waarschijnlijk ook in de 18-19de eeuw.
- VN 2 uit S2002 betreft zes scherven roodbakkend aardewerk waarin drie vormen kunnen herkend worden (een voorraadpot, een bord, een tas of bordje). Dit ensemble dateert uit de 18-19de eeuw.
- VN 4 betreft twee roodbakkende scherven, een rand van een kommetje en een rand van een papkom, uit de 18-19de eeuw. Hierdoor kan S2004 gedateerd worden.
- VN 5 (uit S3001) betreft één wandscherf roodbakkend aardewerk en wordt gedateerd in de nieuwe tijd, waarschijnlijk ook in de 18-19de eeuw.

Waarschijnlijk dateren alle antropogene sporen uit dezelfde periode, die in verband kan worden gebracht met de occupatie van de kelder.

4.5 Glas

4.5.1 Administratieve gegevens

Vondstnummer: 3

Materiaalcategorie: glas

4.5.2 Assessmentmethode

Het glas van Kaprijke Rysselhofstraat werd eerst gedetermineerd op basis van glassoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Deze zaken staan beschreven in Tabel 7. De kralen die diagnostische elementen in zich meedragen kunnen in aanmerking komen om tot een bepaalde vorm of versiering gedetermineerd te worden, dit lijkt mogelijk voor een nauwere datering.

4.5.3 Inventaris

Voor de inventaris wordt verwezen naar Tabel 7 waarin alle data per vondstnummer is verzameld. Uit deze inventaris blijkt dat tijdens de opgraving één glasfragment (VN 3) is aangetroffen.

Tabel 7: Overzicht van de glasvondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel

VN	Spoor	Vondst categorie	Telling	Chronologie	Bijzondere kenmerken	Datering
3	2004	GLAS	1	NT	1 bodem op standvlak, doorzichtig glas, drinkglas	18-19 ^{de} eeuw

4.5.4 Interpretatie

De vondstcollectie vertegenwoordigt zowel qua materiaalcategorie als qua datering een vrij homogeen ensemble. Dit ensemble kan net als het sporenbestand in 1 chronologische groep onderverdeeld worden, de 18-19de eeuw. Het betreft een bodem op standvlak in doorzichtig glas.

4.5.5 Conservatie en behandeling

De ingezamelde vondsten hebben geen conservatie of behandeling nodig.

4.5.6 Potentieel op kenniswinst

De ingezamelde vondsten hebben in de eerste plaats een waarde als chronologische marker voor de antropogene sporen. De verdere archeologische en cultuurhistorische waarde van de vondsten wordt bijzonder laag ingeschat.

4.5.7 Exploitatie kenniswinst

n.v.t.

4.5.8 Methode verdere uitwerking geselecteerde ensembles en contexten

n.v.t.

4.5.9 Analyse en interpretatie geselecteerde ensembles en contexten

De vondstcollectie vertegenwoordigt zowel qua materiaalcategorie als qua datering een vrij homogeen ensemble. Dit ensemble kan net als het sporenbestand in 1 chronologische groep onderverdeeld worden, de 18-19de eeuw. VN 3 betreft een bodem op standvlak in doorzichtig glas. In spoor 2004 werd ook VN 4 aangetroffen, tevens ook gedateerd in de 18-19de eeuw.

5 Synthese onderzoeksresultaten

5.1 Datering en interpretatie van de archeologische site

5.1.1 Algemeen

Er werden 16 sporen aangetroffen: acht sporen in WP 1, vijf in WP 2 en telkens één in WP 3, 4, 5 en 6. Spoor 2002 loopt in zowel WP 2 als WP 6. Het betreft vijf kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S5001), drie keldermuren (S1001, S1002, S1004), drie vloeren (S1003, S1007, S1005), een trap (S1008), een witte kalklijn (S1006), een kuil of insteek (S3001), een greppel (S4001) en één natuurlijk spoor (S2003).

De sporen in WP 1 betreffen allemaal sporen die in verband staat met de postmiddeleeuwse kelder die in verband staat met het “boerenhof”. Op het eerste zicht zijn daar twee fases in te herkennen, waarbij S1001 en S1002 doorheen de fases blijven bestaan. S1001 is de buitenmuur van de kelder in rode baksteen (28 x 14 x 7 cm), die in een lineair verband staat en witte kalkmortel/kalkpleister bevat aan de binnenzijde van de kelder. De stenen liggen in een onregelmatig verband en voornamelijk op de kopse kant. S1002 is een keldermuur aan de binnenzijde van de kelder, die bestaat uit rode baksteen van 28 x 14 x 7 cm. De muur sluit aan op S1001 in het oosten en in fase 2 wordt S1004 tegen dit spoor gebouwd.

5.1.2 Ondateerbare sporen

De sporen die niet dateerbaar zijn, zijn S2005, S4001 en S5001. Het betreft twee kuilen (S2005 en S5001) en een greppel (S4001). Deze sporen bevatten allemaal houtskool, zijn duidelijk afgelijnd en hebben een homogene opvulling. De sporen bevatten weinig tot matig veel bioturbatie. Kuil S2005 is rond en heeft een donkergrijze kleur, S5001 heeft een onregelmatige vorm met een donkergrijze-zwarte kleur. De greppel S4001 is lineair en heeft een lichtgrijze-donkergrijze kleur.

5.1.3 Dateerbare sporen

Occupatiefase 1

Sporen die in verband staan met fase 1 en de kelder zijn S1001, S1002, S1003, S1006 en S1008. In deze fase loopt S1002 niet door tot helemaal in het westen, maar is er een opening aanwezig binnen de twee delen van de kelder waar zich waarschijnlijk een deur situeerde. Binnen de buitenmuur (S1001) in het zuiden en de binnenmuur (S1002) van de kelder ligt een keldervloer (S1003). Deze keldervloer bestaat uit rode rechthoekige plavuizen van ongeveer 18 x 18 x 2 cm groot. Deze stenen staan in gewoon verband en worden samengehouden door een witte kalkmortel. Veel stenen zijn gebroken. In het zuidwesten van deze zone met de rode plavuizen werd een witte kalklijn aangetroffen van ongeveer 10 x 25 cm groot. Deze keldervloer is enkel in het zuiden bewaard, maar was waarschijnlijk ook in het noordelijke deel van de kelder aanwezig, maar slechts heel fragmentarisch bewaard. Aan S1008 werd nog een restant van deze vloer/plavuiz aangetroffen. Er werd een trap (S1008) aangetroffen in het westen van de kelder, die aangetroffen wordt onder het “boerenhuis” en diende om de kelder via het huis te betreden. De trap bestond uit rode baksteen van 22 x 8 x 4 cm groot en deze stenen werden samengehouden door een harde, witgrijze kalkmortel.

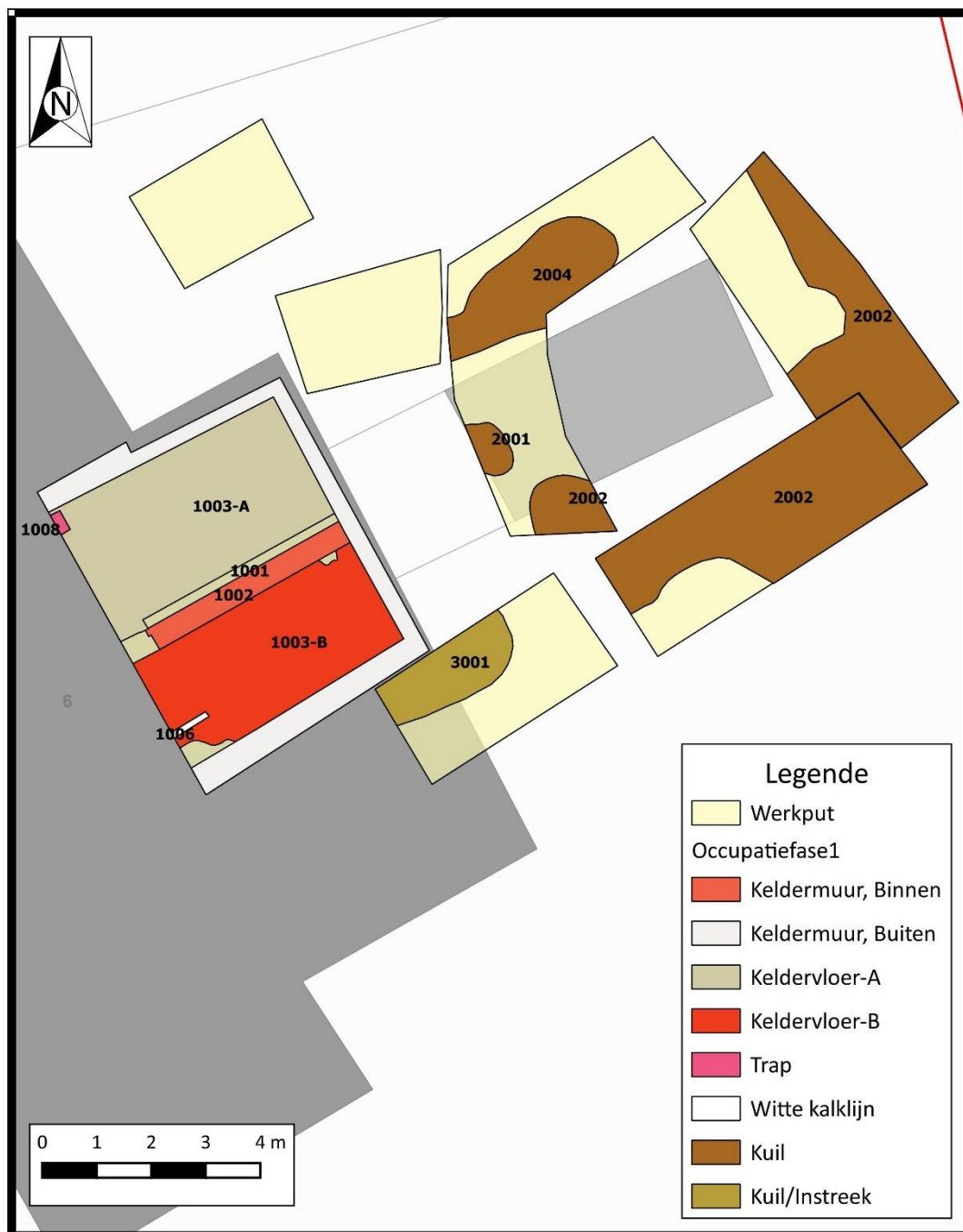
Tegelijkertijd dateren met zekerheid de grondsporen S2001, S2002, S2004 en S3001. Dit zijn allemaal kuilen en S3001 was een kuil/insteek die in verband staat met de keldermuur S1001. Al deze sporen zijn donkergrijs, duidelijk afgelijnd, homogeen en bevatten baksteenprikkel, houtskool en aardewerk. Op basis van het aardewerk werden de sporen gedateerd in de 18-19de eeuw. Er kan geen functie aan

de kuilen toegeschreven worden op basis van de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. De te beperkte onderzochte oppervlaktes staan geen ruimere interpretatie toe.

Occupatiefase 2

Fase 2 bevat de sporen S1001, S1002, S1004, S1005 en S1007. S1004 is een muur in rode baksteen die werd gebouwd tegen S1002. De muur bestaat uit herbruikte bakstenen die samengehouden worden door grijze cementmortel en in onregelmatig verband geplaatst zijn. De muur werd waarschijnlijk gebouwd om de kelder in twee delen te verdelen, zonder opening tussen beide delen. S1004 metselde de deuropening met andere woorden toe. S1005 is een vloerniveau dat zich op S1003 bevindt en net ten noorden van S1002 ligt. Deze vloer bestaat uit onregelmatige rode en herbruikte bakstenen van ongeveer 28 x 14 x 7 m groot. De stenen worden bij elkaar gehouden door grijze cementmortel. S1007 ligt tevens ook op de vloer S1003 en werd slechts fragmentarisch in het zuiden van WP 1 aangetroffen tegen S1001 en in het zuidoosten ten S1002 op S1003. Deze vloer is grijs en wordt samengehouden door grijze cementmortel.

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Kaprijke Rysselhof Occupatiefase 1	Projectnummer BAAC: 2018-0119 Projectcode bureauonderzoek: 2019K33	Datum: 30-1-2020 Schaal: 1:89

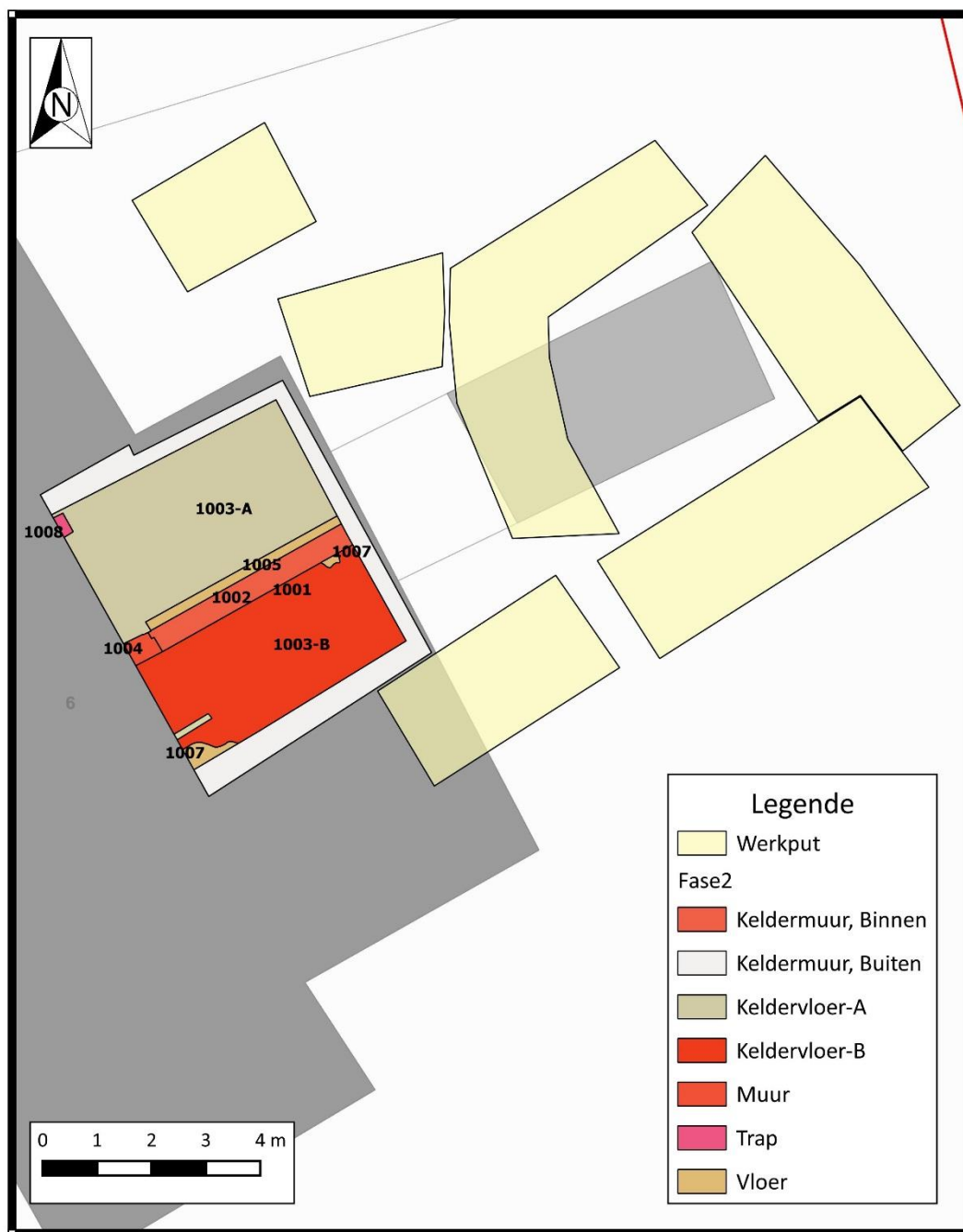

Plan 9: Fasering: Occupatiefase 1 (1:250; digitaal; 19112019) ⁶⁸

⁶⁸ AGIV 2020a

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	Kaprijke Rysselhof Occupatiefase 2	Projectnummer BAAC: 2018-0119 Projectcode bureauonderzoek: 2019K33	Datum: 30-1-2020 Schaal: 1:89

Plan 10: Fasering: Occupatiefase 2 (1:250; digitaal; 19112019) ⁶⁹

⁶⁹ AGIV 2020a

5.2 De onderzoeksresultaten in een ruimer archeologisch, historisch en cultureel kader

Het Rysselhof

In 1237 werd een hospitaal gesticht te Rijsel door Johanna van Constantinopel, het latere Hôpital Comtesse. De gravin heeft meermaals gunsten verleend aan dit hospitaal. Door haar toedoen verkreeg het belangrijke bezittingen te Kaprijke en zijn omgeving.

In de tweede helft van de 13de eeuw richtte het Hôpital Comtesse een boerderij op te Kaprijke voor de ontginning van woeste gronden en de uitbating van moeren. De voordehand liggende naam was dan ook “Rysselhof”. In het hospitaalarchief te Rijsel bewaart men onder andere een pachtbrief van 1461 met een beschrijving van alle bomen en tronken. Deze pachtbrief is de oudste vermelding met maar één pachter. In 1626 zijn er zeker drie pachters. Volgens het landboek van Kaprijke uit 1646 bezat het Hôpital Comtesse meer dan 220 ha land en bos in de Keure van Kaprijke.⁷⁰

De hoeves zijn omringd door een gracht. Het geheel vormt één van de weinig overgebleven voorbeelden in de streek van een middeleeuwse, meerledige site met walgracht. De omgrachting en ook de naam wijzen op een oude ontstaansgeschiedenis. Er moet op gewezen worden dat belangrijke hoeves of de zetel van een heerlijkheid, vanuit defensief oogpunt, altijd ingeplant waren op een omwalde motte of waren ingesloten door walgrachten. De site Rysselhof bewaart voor een groot deel de oude walgracht.⁷¹

Rysselhof nummer 6

Rysselhof nummer 6 is geplaatst ten oosten van een ruim begraasd erf. De grotendeels aangepaste voorgevel is niet alleen door de jaarankers, maar ook door de traditionele afwerking van de gewitte bakstenen zijpuntgevels en de puntgevel van de dwarse achterbouw te dateren in een bouwperiode rond de 18de eeuw.

De hoevegebouwen zelf zijn in de loop der tijd grotendeels aangepast maar behoren bouwkundig gezien wel tot de oudst bewaarde hoevegebouwen uit de gemeente. De trapgevels van de middelste hoeve, nummer 8, getuigen van een traditionele bouwwijze vermoedelijk uit de 17de eeuw. De hoeve ernaast, nummer 6, is in de jaartalankers gedateerd in 1772.⁷²

De indrukwekkende dwarsschuur ten westen van het huis heeft een dubbele dorsvloer. Ze was oorspronkelijk opgetrokken met een houten bebording die in 1938 vervangen werd door stenen metselwerk. Het dak van deze schuur was oorspronkelijk uitgevoerd in riet, maar is nu voorzien van golfplaten. Oorspronkelijk was de schuur voorzien van twee in het dak verhoogde inrijpoorten. Tussen de twee dorsvloeren waren de koeienstallen. Naast de rechterpoort bevonden zich de paardenstallen. Het authentieke houten gebinte van het dak is volledig bewaard.⁷³

Deze opgraving

De aangetroffen sporen betreffen allemaal sporen die in verband staat met de postmiddeleeuwse kelder die in verband staat met het “boerenerf”. De sporen lijken allemaal gedateerd te worden in de nieuwe tijd, de 18-19de eeuw. Dit komt overeen met de bouwperiode van het Rysselhof nummer 6.

⁷⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 300921; DE VOS 1978

⁷¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2002 id 300921

⁷² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 9012

⁷³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 9012

5.3 Confrontatie met resultaten vooronderzoek

Aardkundige interpretaties

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Ten noorden en ten zuiden van het projectgebied is bodemserie Zdh gekarteerd. Dit is een matig natte zandbodem met een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont. Ten oosten en ten westen van het projectgebied wordt een Zcm bodemserie gekarteerd. Dit is een matig droge zandbodem met een dikke antropogene humus A-horizont. Gezien de oriëntatie van de bodemseries kan er van uitgegaan worden dat de Zcm bodemserie ook terug te vinden is binnen het projectgebied.

In het profiel in WP 3 werd enkel een AC-profiel aangetroffen, dit komt overeen met het Zcm-profiel. Er werd geen onverstoorde B- en/of BC- horizont aangetroffen.

Verwachtingsmodel Toelating (ID 124)⁷⁴

Omdat de plaggengronden zijn gevormd onder hoge en droge omstandigheden (althans deze op de hoger gelegen dekzandruggen) en vaak gelegen zijn nabij oude nederzettingen of hoeves (oudste cultuurgronden) is de kans op het aantreffen van vindplaatsen zeer groot. Archeologische vondsten en bewoningssporen kunnen bij een intact bodemprofiel worden verwacht aan de basis van het plaggendeck en in de top van een eventueel daar onder begraven bodemprofiel. De archeologische verwachting heeft vooral betrekking op de volle, late en post-middeleeuwen gezien de geplande verstoringen zich bevinden naast een gebouw dat gedateerd wordt in 1772 en dat zich bevindt op een boerderijerf dat opgericht werd in de 13de eeuw.

De bodem is niet intact bewaard, waardoor oudere sporen dan de 18-19de eeuw, indien aanwezig, vergaan kunnen zijn. Het gebouw is opgericht in 1772 en dit komt overeen met de aangetroffen sporen en vondsten.

Historische interpretaties

Het Rysselhof werd in 1237 gesticht te Rijsel door Johanna van Constantinopel. Volgens het landboek van Kaprijke uit 1646 bezat het Hôpital Comtesse meer dan 220 ha land en bos in de Keure van Kaprijke.⁷⁵ De hoevegebouwen zelf zijn in de loop der tijd grotendeels aangepast maar behoren bouwkundig gezien wel tot de oudst bewaarde hoevegebouwen uit de gemeente. De hoeve nummer 6, is in de jaartalankers gedateerd in 1772.⁷⁶ Het Rysselhof 6 is geplaatst ten oosten van een ruim begraasd erf. De grotendeels aangepaste voorgevel is niet alleen door de jaarankers, maar ook door de traditionele afwerking van de gewitte bakstenen zijpuntgevels en de puntgevel van de dwarse achterbouw te dateren in een bouwperiode rond de 18de eeuw.

De datering uit de 18de eeuw komt overeen met deze waarop de archeologische sporen en vondsten wijzen, namelijk de 18-19de eeuw.

⁷⁴ STEENHOUDT 2019

⁷⁵ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 300921; DE VOS 1978

⁷⁶ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2016 id 9012

5.4 Aanwezigheid archeologisch erfgoed na de opgraving

5.4.1 Niet opgegraven archeologisch erfgoed

Zone opgraving die ingepland was

Zie 1.3.3 Geplande werken en bodemingrepen.

Zone opgraving die uitgevoerd werd

Zie 1.4.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek.

Zone die niet onderzocht werd

De zone die niet onderzocht werd is de zone die voorzien werd, maar niet werd opgegraven wegens verandering in de plannen van de werken. Dit is te zien in Plan 11.

Plan 11: Niet opgegraven archeologisch erfgoed (1:1; digitaal; 10012020)⁷⁷

5.4.2 Zones zonder archeologisch erfgoed

n.v.t.

⁷⁷ AGIV 2020c

5.5 Onderzoeksvragen: antwoorden

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?

Ja, er werden 16 sporen aangetroffen: acht in WP 1, vijf in WP 2 en telkens één in WP 3, 4 en 5.

- Wat is de aard van deze waarden?

Deze sporen betreffen zes kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S3001, S5001), drie muren (S1001, S1002, S1004), drie vloeren (S1003, S1005, S1007) en telkens één greppel (S4001), een trap (S1008), een witte kalklijn (S1006) en een natuurlijk spoor (S2003)

- Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?

Alle sporen zijn goed bewaard.

- Wat is de ouderdom van deze waarden?

Enkele sporen konden gedateerd worden op basis van het aardewerk/glas. Dit zijn S2001, S2002, S2004 en S3001. S2002 en S2004 konden met zekerheid in de 18-19de eeuw worden gedateerd, S2001 en S3001 met grote waarschijnlijkheid.

- Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?

De archeologische waarden zijn niet behoudenswaardig. Over dit pand bestaan genoeg relevante historische bronnen en de archeologische sporen werden zorgvuldig beschreven en gefotografeerd. Hierdoor is alle kenniswinst eruit gehaald vooraleer de archeologische waarden verstoord werden door toekomstige ingrepen.

- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

Ter hoogte van de ingrepen die het archeologisch vlak zouden verstoren, werden de archeologische waarden geregistreerd, onderzocht en gerapporteerd. Er is geen bijkomende impact op niet onderzochte archeologische resten. De archeologisch aangetroffen keldervloer zal bewaard worden en geïntegreerd worden in de nieuwe bouwplannen.

6 Samenvatting

Het archeologisch onderzoek kadert binnen een wetenschappelijke vraagstelling voor het projectgebied *Kaprijke, Rysselhof*. Daar zou een renovatie en een uitbreiding van het Rysselhof 6 de bodem en de potentiële archeologie deels verstoren. De ingrepen omvatten het plaatsen van een nieuwe vloerplaat, het bouwen van een bijbouw met kelder, een infiltratiesysteem, een waterput en een septische put.

Bij de opstelling van de *Toelatingsaanvraag voor Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in het kader van wetenschappelijke vraagstelling* (ID 124)⁷⁸ werd een inschatting van het plangebied gemaakt op basis van landschappelijke, historische en archeologische informatie. Dit was de conclusie:

De archeologische verwachting heeft vooral betrekking op de volle, late en post-middeleeuwen gezien de geplande verstoringen zich bevinden naast een gebouw dat gedateerd wordt in 1772 en dat zich bevindt op een boerderijerf dat opgericht werd in de 13de eeuw. De aanwezigheid van een plaggenbodem zorgt er echter ook voor dat sporen uit oudere periodes ook nog bewaard kunnen gebleven zijn al is de verwachting voor dergelijke sporen, zo dicht tegen het huis aan, wel lager gezien de kans op verstoring door eerdere bouwwerkzaamheden veel groter is geweest.

Hierdoor was verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk. Dit vervolgonderzoek werd uitgevoerd op 7 november 2019 door BAAC Vlaanderen. Er werden zes werkputten aangelegd voor een totale oppervlakte van ca. 87 m². Er werden 16 sporen aangetroffen, allemaal gedateerd in de Nieuwe Tijd: acht sporen in WP 1, vijf in WP 2 en telkens één in WP 3, 4, 5 en 6. Spoor 2002 loopt in zowel WP 2 als WP 6. Het betreft vijf kuilen (S2001, S2002, S2004, S2005, S5001), drie keldermuren (S1001, S1002, S1004), drie vloeren (S1003, S1007, S1005), een trap (S1008), een witte kalklijn (S1006), een kuil of insteek (S3001), een greppel (S4001) en één natuurlijk spoor (S2003).

Binnen de sporen zijn twee fases te herkennen die verband hebben met het Rysselhof nummer 6. Tot occupatiefase 1 behoren S1001, S1002, S1003, S1006, S1008, S2001, S2002, S2004 en S3001. Dit betreft een kelder van het Rysselhof 6 die onderverdeeld is in twee delen met een opening waarbij vroeger waarschijnlijk een deur zat, en vier onbepaalde kuilen. S1001 is de buitenmuur en S1002 de binnenmuur, daarbinnen bevindt zich een vloer (S1003). Occupatiefase 2 bevat de sporen S1001, S1002, S1004, S1005 en S1007. De kelder is in deze fase gesloten door de aanbouw van S1004. In deze fase zijn S1005 (vloer), S1007 (vloer) en S1006 (witte kalklijn) toegevoegd na occupatiefase 1.

Oudere sporen zijn niet aangetroffen. Dit is te verklaren door de erosie en verploeging doorheen de tijd. Op de bodemkaart zou een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont voorkomen, maar deze is waarschijnlijk vergaan door verploeging van het terrein doorheen de tijd. Er werd een AC-profiel aangetroffen. Hierdoor is de bodem middelmatig tot slecht bewaard en kunnen oudere sporen vergaan zijn.

Alle archeologische waarden die door de geplande ingrepen verstoord zouden worden werden onderzocht, de aangetroffen keldervloer zal bewaard blijven. Het onderzoek is hierbij als volledig te beschouwen.

⁷⁸ STEENHOUDT 2019

7 Lijsten

7.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart.....	2
Figuur 2: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)	7
Figuur 3: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM	8
Figuur 4: Hoogteverloop terrein.....	9
Figuur 5: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart.....	11
Figuur 6: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000	13
Figuur 7: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000.....	14
Figuur 8: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied 1:200.000	15
Figuur 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen	16
Figuur 10: RAG, Kaarten en plannen, nr.595. Waerachtige afbeeldinghe van de stad Sluys mitsgaders van den tegenwoordigen toestand van het legher, daer ontrent ghelegghen. 1622.	19
Figuur 11: Kaart van het dertiende-eeuwse graafschap Vlaanderen onder Gewijde van Dampierre, opgemaakt door Jacques Van Houte de Jonge, gezworen landmeter in Sluis. 1687.	19
Figuur 12: Kaart van een deel van de “Leege Moerstraete” van Kaprijke naar Bentille 1667 en 1762 en twee details.....	20
Figuur 13: Plangebied op de Ferrariskaart	21
Figuur 14: Twee uittreksels van het Primitief kadaster 1830 – 1833.....	22
Figuur 15: Plangebied op de Vandermaelenkaart	23
Figuur 16: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen.....	24
Figuur 17: Plangebied op de Poppkaart	25
Figuur 18: Topografische kaart 1:20.000, 1884, Eecloo XIII/4.	25
Figuur 19: Orthofoto 1971	26
Figuur 20: Orthofoto 2012	26
Figuur 21: Orthofoto 2017	27
Figuur 22: Zone voor verder onderzoek.....	29
Figuur 23: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto	32
Figuur 24: inplantingsplan met aanduiding van de geplande werken.	33
Figuur 25: Zone voor verder onderzoek.....	35
Figuur 26: Profiel 1.....	42
Figuur 27: S4001	49
Figuur 28: S2001	50
Figuur 29: S2002	50
Figuur 30: S2004 en S2005	51
Figuur 31: S3001	52
Figuur 32: S5001	52
Figuur 33: S1001	53
Figuur 34: S1002	54
Figuur 35: S1004	54
Figuur 36: S1003	55
Figuur 37: S1005	56
Figuur 38: S1007	56
Figuur 39: S1008	57
Figuur 40: S1006	57

7.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 07012020).....	3
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 07012020)	4

Plan 3: Aangelegde werkputten op GRB (1:250; digitaal; 18112019)	39
Plan 4: Weergave van de bodemkundige profielregistraties (digitaal; 1:1; 07022020)	41
Plan 5: Algemeen sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 18112019)	44
Plan 6: Chronologisch sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 17012020)	45
Plan 7: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 15012020)	46
Plan 8: Weergave van de maaiveldhoogtes (digitaal; 1:1; 15012020)	47
Plan 9: Fasering: Occupatiefase 1 (1:250; digitaal; 19112019)	66
Plan 10: Fasering: Occupatiefase 2 (1:250; digitaal; 19112019)	67
Plan 11: Niet opgegraven archeologisch erfgoed (1:1; digitaal; 10012020)	70

7.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht van de te verstoren oppervlaktes met hun respectievelijke dieptes	34
Tabel 2: Ingreep in de bodem met verstoringsdiepte en oppervlakte bij aanvang van de archeologische opgraving	38
Tabel 3: Spoortypes en aantallen	48
Tabel 4: Vondsten	59
Tabel 5: Geraadpleegde specialisten	59
Tabel 6: Overzicht van de aardewerkvondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel	60
Tabel 7: Overzicht van de glasvondsten op basis van een gereduceerde assessmenttabel	62

8 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1971, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2014, Vlaanderen.
- CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020d. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020e. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).
- GEOPUNT, 2020f. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED, 2016. ID 9012 Rijselhof. Available at: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9012> [Accessed December 13, 2017].
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED, 2002. Rijselhof.
- JACOBS, J. et al., 1993. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 13 Brugge*, Gent.

- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- DE MOOR, G. & VAN DE VELDE, L.D., 1994. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart, kaartblad 13 Brugge*,
- SPEK, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie*, Utrecht: Uitgeverij Matijs.
- STEENHOUDT, M., 2019. *Toelating archeologisch onderzoek in kader van wetenschappelijke vraagstelling: Kaprijke, Rysselhof*, Gent (Mariakerke).
- THEUWS, F., VERHOEVEN, A. & VAN REGTEREN-ALTENA, H.H., 1990. Medieval Settlement at Dommelen. In R. voor het O. Bodemonderzoek, ed. *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*. Amersfoort.
- DE VOS, A., 1978. Op verkenning door Kaprijke. *Ons Meetjesland" 11ste jaargang, nr. 3*. Available at: http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~noemeetjesland/meetjesland/ons_meetjesland/1978_3/verkenning_door_Kaprijke.htm.
- Wikipedia, 2017. Kaprijke. Available at: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kaprijke>.

9 Bijlagen

9.1 Tekeningenlijst

9.2 Fotolijst

9.3 Sporenlijst

9.4 Vondstenlijst